

CUMHURİYET SENATOSU TUTANAK DERGİSİ

63 ncü Birleşim

3 . 10 . 1968 Perşembe

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	482:483	son durumuna buna kanunlarımızdaki	
2. — YOKLAMA	483	eksikliklerin sebeb olduğuna, yargı orga-	
3. — DEMEÇLER VE SÖYLEVLER	483	nında kusur aramanın yerinde olmadığına dair demeci.	486:488
1. — İstanbul Üyesi Halûk Berkol'un; İstanbul mahalli seçimlerinde kazanan Adalet Partili üyelerin tutanaklarının iptali konusuna kanunların, demokrasinin temel prensiplerinden alan ve milletin iradesini ifade eden seçim sonuçlarının değişmesine mahal bırakılmayacak şekilde tanzimi hususuna ve buna bütün partilerin ve üyelerin eğilmeleri gerektiğine dair demeci.	483:485	4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI	488
2. — İstanbul Üyesi Tekin Arıburun'un, Gümrük giriş kapılarında çalışan gümrük memurlarının giyimlerinin pejmürdeliğine bunlara verilen giyim eşyalarının artırılması gerektiğine dair demeci.	485:486	1. — Bor Mineralleri Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyon süresinin bir ay uzatılması hakkında tezkeresi.	488
3. — Ankara Üyesi Hıfzı Oğuz Bekata'nın; İstanbul mahalli seçimlerinin		5. — CUMHURİYET SENATOSU ARAŞTIRMASI	488
		1. — İstanbul Belediyesinde 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikân Güznel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istirdatı gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu (10/12)	488:519

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Artvin Üyesi Fehmi Alpaslan; Üçüncü Cihan Harbinin eşliğinde bulunduğumuza dair demeçlerin memleket iktisadiyatına olan tesirlerinin düşünülmesi gerektiğini, Türkiye'nin harbi tahrik edici hareketlerde bulunmadığını, NATO'dan ayrılmayı uygun görmediğini beyandan sonra; sel, kuraklık ve süne tahribatı sebebiyle bu yıl az olan buğday istihsalinin önümüzdeki yıl telâfisi için tohumluk buğday dağıtımında gösterilen hassasiyetin artması lüzumunu ifade etti.

Devlet Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu; tohumluk mevzuunun tohumluk tevzii ve tohumluk politikası olarak iki kısımda mütalâa edilmesi gerektiğini, bu yıl tabii âfetlerden zarar görenlere, bütün vecheleriyle her türlü yardımın yapıldığını, tohumluk politikasının da hassasiyetle takip ve tatbik olunarak birim başına verimin artırıldığını açıkladı.

Kars Üyesi Mehmet Hazer; tarım ve hayvancılık sahasındaki verim düşüklüğünü tabii âfetlerden ziyade, teşkilâtın iyi organize edilmemesi yüzünden, hastalıkların ve haşerelerin meydana getirdiğini, Bahar ekimi yapacak bölgelere tohumlukların şimdiden verildiğine memnun olduğunu, ancak bu bölgelere yemeliklik buğday da verilmesi gerektiğini bildirdi.

Tarım Bakanı Bahri Dağdaş; tohumluklar ve hayvancılık sahasında Tarım Bakanlığının almakta bulunduğu tedbirleri izah ederek Kars'ta bir Hayvan Sağlık Okulunun açıldığını, vatandaşı tohumluk buğdayları yiyecek duruma düşürmemek için gerekli çalışmaların yapıldığını belirtti.

Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Cemal Madanoğlu'na izin verilmesi ve,

Hastalığı dolayısıyla iki aydan fazla izin alan Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Cemal Madanoğlu'nun tahsisatının verilmesi hakkındaki Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı Tezkereleri okundu ve kabul olundu.

Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Erdoğan Adalı'nın, Büyükaada'da Tarım Bakanlığı Bütçesinden yapılan piknik yerine dair sözlü sorusunu, Tarım Bakanı Bahri Dağdaş;

Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in, ihracatımızın artmasına dair sözlü sorusu ile,

Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Erdoğan Adalı'nın, lâmba ile balık avcılığına dair sözlü sorusunu, Ticaret Bakanı Ahmet Türkel,

Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Fehmi Baysoy'un, Erzincan ovasındaki taşkınlarla dair sözlü sorusunu Tarım Bakanı Bahri Dağdaş ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Refet Sezgin.

Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzaal'ın, bozulan Ankara - Kulu karayoluna dair sözlü sorusunu Bayındırlık Bakanı Orhan Alp ve,

Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzaal'ın, Mersin ve havalisindeki limon ağaçlarının hastalığına dair sözlü sorusunu Tarım Bakanı Bahri Dağdaş cevaplandırdılar.

Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Kâmil Karavelioğlu'nun, 29 Nisan Gençlik gününü anma toplantısına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu, soru sahibi ikinci defa hazır bulunmadığından, yazılı soruya çevrildi.

Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca; edebiyat grubu mezunlarına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusunu geri aldı.

Tabii Üye Kâmil Karavelioğlu'nun, 479 sayılı sorusu soru sahibi ve Bakan bu birleşimde hazır bulunmadıklarından;

İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin 482

İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in 463

Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın 454

Tabii Üye Suphi Gürsoytrak'ın 490 ve

Tabii Üye Selâhattin Özgür'ün 493 sayılı Sözlü sorularının görüşülmesi Bakanın bu birleşimde hazır bulunmaması sebebiyle, gelecek birleşime ıbrakıldı.

3. Ekim 1968 Perşembe günü saat 15,00 te toplanılmak üzere birleşime 17,15 te son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Mehmet Ünal

Kâtip
Eskişehir
Ömer Ucuzaal

Kâtip
Denizli

Hüseyin Atmaca

SORULAR

Sözlü Sorular

1. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, köy ilkokullarından mezun olan öğrencilere dair sözlü soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (6/504)

2. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, ilkokul öğretmenlerine duyulan ihtiyaca dair sözlü soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (6/505)

3. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, okul bulunmayan köylere

dair sözlü soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (6/506)

4. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, yatılı bölge okullarına dair sözlü soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (6/507)

Yazılı Soru

1. — Cumhuriyet Senatosu Gaziantep Üyesi Salih Tanyeri'nin, Gaziantep'teki fosfat madenine dair yazılı soru önergesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilmiştir. (7/480)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mehmet Ünal

KÂTİPLER : Ömer Ucuzal (Eskişehir), Hüseyin Atmaca (Denizli)

BAŞKAN — 63 ncü Birleşimi açıyorum.

2 — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır. (Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır. Müzakerelere başlıyoruz.

3 — DEMEÇLER VE SÖYLEVLER

1. — İstanbul Üyesi Halûk Berkol'un; İstanbul mahallî seçimlerinde kazanan Adalet Partili üyelerin tutanaklarının iptali konusuna, kanunların, demokrasinin temel prensiplerinden alan ve milletin iradesini ifade eden seçim sonuçlarının değişmesine mahal bırakmayacak şekilde tanzimi hususuna ve buna bütün partilerin ve üyelerin eğilmeleri gerektiğine dair demeci.

BAŞKAN — 2 Haziran 1968 mahallî seçimlerinde İstanbul vilâyetinde seçimi kazanmış bâzi üyelerin bilâhara tutanaklarının iptali

keyfiyetinin doğurduğu sonuç ile buna ait Parlâmentoyu ilgilendiren hususlar hakkında maruzatta bulunmak üzere Sayın Halûk Berkol söz istemektedirler. Sayın Berkol, buyurunuz.

HALÛK BERKOL (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli senatörler, mâruzatım kısa ve pek tabii objektif olacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin son üç aylık tatili esnasında elbettteki her zaman olduğu gibi birçok olaylar cereyan etti ve değerli senatör arkadaşlarımız bu mevzuların bâzılarını şu birkaç gün evvel

başhyan mesaimizde dile getirdiler. Kanaatimce, bu tatil devresinde cereyan eden hâdiselerin içinde en mühimmi olması iktiza eden bir olayda İstanbul mahalli seçimlerinde kazanmış olan Adalet Partili üyelerin merkeze bağlı ilçelerinde tamamının tutanaklarının iptali keyfiyetidir.

Şunu derhal belirtiyim ki, burada her hangi bir partizan zihniyetle konuşmayacağım. Mevzu, en önemli olaylardan biridir, diyorum. Zira Parlâmentomuzu, teşriî organı, doğrudan doğruya alâkadar etmektedir. Tasavvur buyurunuz, Cumsauriyetimizin temel prensibi, her iki Meclisimizde de Riyaset kürsüsünün üzerinde yazılı olduğu gibi, «Hâkimiyet bilâkaydû şart Milletindir.» diyor. Millî iradenin tecellisi için bu husustaki vicdanî kanaatlerimizin Anayasamızın 55 nci maddesinin derpiş ettiği gibi serbestçe tecellisi ancak ve ancak hâkimiyetin elbetteki millete aidolması ile mümkündür. Çünkü bunu söylemeye dahi lüzum yok. Bizler millet adına kanun yapmaktayız. Neden mühim oluyor, bu hâdise. Bugün hepimiz müzahede ediyoruz, bütün partiler, bütün parti grupunu teşkil eden milletvekili ve senatör arkadaşlarımız bu kürsüden ettikleri yemine göre hiç şüphesiz vicdanları ile başbaca kaldıkları zaman ve Büyük Türk Milleti ile temas ettikleri zaman, Türk Milletinde secime karşı güvenin gittikçe eksilmekte olduğunu itiraf etmek zorundalar. Secim emniyeti kaybedilmekte gittikçe. Demokrasinin temel prensibi millletin içinde şüpheler doğurmaktadır. Şunu derhal ifade etmemiz lâzımdır ki, bunun üzerine de gayet objektif bir görüşle eğilmesi icabeden, muhalefeti ile iktidarı ile bitiricileriyle elbetteki Parlâmentomuz olmalıdır. Binaenaleyh, gayem her hanoi bir münakaca tevlihetme, her hangi bir polemîğe Yüce Senatoryu sürüklemek değil, bilâkis dolayısıyla Parlâmento olmak da, teşriî organ olarak da büyük Türk Milletinin itimadını güvenini tam mânâsıyla yerine getirebilmek için bu mevzuu dikkatle, bütün grupların iyi bir anlayışla eğilmesinin gerektiği hususunu huzurunuzda belirtmektir. Hepimiz biliyoruz 1968 mahalli idareler seciminde İstanbul Belediye Reisiği şekil bakımından kazanana değil kaybedene verildi. Bunun gibi sadece İstanbul'da değil, başka vakalar da oldu...

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Şekil bakımından değil, kanunen.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin efendim.

HALÜK BERKOL (Devamla) — Şunu da hemen ilâve edeyim ki, bu sadece A. P. nin başına gelen bir hâdise değildir. Muhalif partiler için de başka yerlerde aynı husus aynı şekilde olmuştur; elbette ki şekil bakımından derken, onu da tanzih etmek isterim, kanun çerçevesi dâhilinde, kanunun katı taraflarının karşısında hukukçu değilim ama bilirim ki hak ve nesafet kaideleri vardır, insaf vardır, mantık vardır, hukukun bir de temeli vardır, bendeniz. (Soldan, gülüşmeler)

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin efendim, bir dakika efendim, sayın hatip kanunu tenkid etmiyor neden böyle yapıldığını da tenkid etmiyor, ama mevcut mevzuatta değiştirilmesi icabeden bir yer varsa Parlâmento olarak ilerde nazarı itibara alalım, diye Parlâmentonun nazarı dikkatine bir sunuşta bulunuyor. Buna müdahale etmek için her hangi bir şey yok, rica ederim.

HALÜK BERKOL (Devamla) — Şunu da yine samimiyetle ve açıklıkla itiraf edeyim ki, belki aramızda müfrit, partizan tanınmış arkadaşlarımız Yüksek Secim Kurulunu tenkid edeceğimi zannedebilirler. Bendeniz öyle bir tenkidde bulunmıyacağım, bu kürsüden. Benim ifade etmek istediğim husus, millet vicdanında bugün bir reaksiyon vardır, suç ile ceza arasında bir irtibat olmadığı kanaatindeyim, şu bakımdan; şayet bir parti bir hata yapmış ise onun hesabını kendi bünyesinde, kendi üyeleri arasında verir ve göreceği bir ceza varsa, görür. Ama bir parti yine şayet hata etti demiyorum, ama hata etmişse onun cezası seçmene verilemez. Hele 4 sene müddetle koskoca bir İstanbul şehrinde olduğu gibi yine açıkça ifade edeyim, bir Giresun'da, bir Tokat vilâyetinde de seçilmiş olan, milletin reylerinin teveccüh etmiş bulunduğu kimsenin değil, başka bir kimsenin gelmesi, hele bu secimden evvel verilmiş bir karar olmayıp da secimden sonra verilmesi halinde elbette ki ne vicdanla, ne hukuk ile, ne mantıkla ve ne de insafla kabili telif olamaz. İfade etmek istediğim bu. Ve buradan sözlerimi bağlamak için şu noktaya geliyorum. Parlâmento-

nun itibarını kendi vicdanlarımızın sesi ile, partizan bir zihniyetle değil, hakikati, iyiyi, doğruyu bulmak için bütün grupların bir arada çalışarak bu bâriz haksızlıkları gidermekte müşkülât, münakaşa, kavga, gürültü değil, fakat mantık ve insafla hareket etmesinin temennisinden ibarettir, benim esas mâruzatıma temel teşkil eden fikrim. Türk hâkiminin adaletine elbetteki her Türk gibi bendeniz de inanıyorum. Yanılınabilecek hususlar hattâ bazan kanunun açık taraflarının sürükliyebileceği yanlış taraflar bulunabilir, işte şekle bağlı hata dediğim zaman bunu kastediyorum, ama şunu da kabul edelim ki, hiçbir zaman hakkımız yok, hangi vilâyetimizde olursa olsun meşru olmayan bir şehir meclisi, bir belediye meclisi, bir vilâyet meclisi elbette ki, vazife göremez, görmemelidir. (C. H. P. sıralarından müdahaleler) Gayem, haksızlık olan yerde, haksızlık ezilmelidir, Parlâmentonun birinci vazifesi olarak bunu telâkki etmekteyim. Gerek millete, gerekse seçmene itimadı telkin edebilmek bakımından bir an evvel bu hususlarda grupların birleşmesi ve çare bulmasını temenni etmekteyim. Teknik bir münakaşa açmıyorum, zamanı geldiğinde elbette ki lâf atan, söz atan, hattâ hemşehrim dahi olsa söz atan arkadaşlara bu kürsüden sıram geldiği zaman gerekli cevabı vermeye âmedeyim. Hâpinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Son günlerde...

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Sayın Başkan gündem dışı sözleri âcil olursa vereceğim buyurdunuz. Bu âcil mi idi, neden verdiniz? Taraf tutuyorsunuz.

BAŞKAN — Beyefendi, müsaade buyurun, arz edeyim.

Bu kadar hiddetlenmeyin, sözlerinizi de dikkatle sarfedin. Başkanlığa hakarete bulunduğunuzu lütfen kabul edin. Tüzük gereğince işlem yapmaya beni mecbur bırakmayın.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Serbestsiniz.

BAŞKAN — Bir dakika. Benim gündem dışı nasıl söz verdiğimi hepimiz bilirsiniz. Sözlü soru mevzuu olan hususatta ben gündem dışı söz vermem, bu bir. İkincisi, hakikaten Hükümetin alması icabeden âcil tedbirler varsa ve o beyan zamanını geçirildiği takdirde hüküm ifade etmiyecekse o takdirde de söz veririm. Şimdi burada niçin söz verdim, onu arz ede-

yim mutmain olun lütfen. Burada arkadaş Parlâmentoyu ilgilendiren hususat hakkında Parlâmentoya mâruzatta bulunacağım, diye söz verdim. Bu bir sözlü soru mevzuu olamaz, bir sözlü soru mevzuu değildir. Binaenaleyh, Parlâmentoya mâruzatını yapar. Ama şimdi, şimdi bir tane geldi, yeri geldiği zaman onun cevabını vereceğim. (C. H. P. sıralarından «herkes Parlâmentoya karşı konuşuyor» sesleri) Hatip, Parlâmentonun nazarı dikkatine hitabediyor, lütfen efendim, lütfen.

2. — *İstanbul Üyesi Tekin Arıburun'un, Gümrük giriş kapılarında çalışan gümrük memurlarının giyimlerinin pejmurdeliğine, bunlara verilen giyim eşyalarının artırılması gerektiğine dair demeci*

BAŞKAN — Sayın Tekin Arıburun. Son günlerde bâzi gümrük kapılarında şahidi olduğum bâzi kusurlu hususlar hakkında birkaç dakikalık gündem dışı söz istiyorum, derler. Bu kusurlu hareketler bir sözlü soru ile Hükümetten sorulabilir. Sayın Tekin Arıburun, bu bir sözlü soru mevzuu olabilir, bunun müstaceliyeti var mı, siz müstaceliyet görüyorsunuz? Var ise lütfen izah buyurun.

TEKİN ARIBURUN (İstanbul) — Şimdi turistik mevsimin kapanma devridir. Gümrük kapılarından girip çıkanlar var. Gözümle gördüm âcil tedbirler alınmazsa memleketimiz hakkında bâzi kötü neticeler tevlit edecektir. Bu bakımdan müstacel bir mevzudur.

BAŞKAN — Peki efendim, buyurun.

TEKİN ARIBURUN (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem senatör arkadaşlarım, son günlerde yerli ve yabancı birçok tanıdığımız zevat, gümrük kapılarında bilhassa Kapıkule'deki uzun muayene ve haşin muamelelerden şikâyet ettiler. Hattâ bugün bile, bekliyen otomobil kuyruğunun birkaç kilometre uzadığını ve üç ilâ dokuz saat bekliyenler olduğunu da iddia ettiler. Yerinde ve kimliğimi tanıtmadan yaptığım müşahadelere göre, hakikaten bâzi

can sıkıcı durumların olduğuna ve kolaylıkla da bu gibi işlerin vukubulabileceğine kanaat getirdim. Mevsim tam turist mevsimidir. Yabancı turistler Türkiye'den çıkmakta ve yerli turistler de dışarıdan içeriye gelmektedir. Bütün bu kusurları, memurların husumeti veya kasten işi ihmal ettikleri gibi keyfiyetlere bağlamak büyük bir haksızlık olacaktır, insafsızlık olacaktır, kanaatine de vardım. Aslında bu kusurların biran evvel ve kolaylıkla giderilebileceği de varittir. Gümrük Vekâleti, emniyet işlerinin ilgili olduğu Bakanlık ve Turizm Bakanlığı bir araya gelmek suretiyle müstacelen ufak bir heyet tertibederler ve bu kapılara gönderirlerse orada alınacak kısa tedbirlerle hem bu memlekete ve hükümetimize söz getirmekte ve kötü dedikodulara sebebiyet vermekte olan hususları kolaylıkla halleder, hem de lâzım gelen talimatı veya talimat değişikliklerini Meclise getirmek suretiyle veya Hükümet kanallarından geçirmek suretiyle uzun zamandanberi süregelen bazı tatsız durumları kötü propagandalara sebebiyet verecek konuları kesin olarak halletme durumuna girer.

Kısa olarak arz edeyim, şikâyet edilen konular şunlardır : Bu memurlar eskiden kalma bir talimatla 24 saat nöbete girmektedirler. Bir gün 24 saat nöbette bulunmakta, ertesi gün istirahat etmekte ve daha ertesi gün tekrar 24 saat nöbete girmektedir. Zaten sayıları kifayetsizdir. Halbuki birçok yerlerde buna mümasil kapılarda, ya üç ekip veya dört ekip bulundurulur, altı ilâ sekiz saatlik vazifelerle. Bu suretle hemen mahallinde istirahat edebilen memurlar tekrar yorgunluklarını gidermiş olarak yeni bir zindellekle tekrar vazifelerine gelebilirler. Bizde öyle değil. Bizde 24 saat orada nöbet görmekte olan, hattâ bazı zamanlarda istirahatlerini ancak birkaç saatlik uykuya inhisar ettirebilen Gümrükçü ve Emniyetçi arkadaşlarımız var. Bunların yeni baştan vazifeye gelmeleri o kalabalık, o hayhuy içinde hakikaten asaplarını bozacak durumlar yaratıyor.

Memurların kılık kıyafetinden de şikâyet ediliyor. Sordum maaşlarını, en kabadayısı bin lira maaş almaktadır. 500, 600 ve 700 lira maaş alanlar çoğunluğu teşkil ediyor. Senede bir kat elbise veriyorlar, karşı tarafta, Bulgarların kılık kıyafetleri gayet yerinde memurları var, bizimkiler pejmürde. Elbette üç ay içinde, dört ay

içinde, bir sene için verilmiş olan elbise eskiyor. Her gün giyorlar, giymektedirler. Bu da Devletin veyahut ilgili vekâletlerin vazifesidir. Talimatları müsait değilmiş. Getirirler buraya sayın Parlâmento hiçbir zaman nekeslik etmemiştir, bu gibi hususlarda; talimatı değiştirir, bu gibi hususlarda bir yerine yeni iki kat elbise verirler. Bizler de memurlarımız da iftihar edebilecek bir duruma gireriz. Her halde turizm mevsiminin tam civcivli bir zamanı olduğu için ve turistlere de döviz kaynağı dediğimiz için ülkemizden memnuniyetle ayrılmalarını sağlamak ve Türk turistlerini de yurda dönüşlerinde yaptıkları seyahatleri burunlarından gelecek gibi bir küskünlüğe uğratmamak için biran evvel ilgili bakanlıkların bu hususları dikkat nazarına almak suretiyle bu işi ele almalarını temenni ederim.

Bu arada da, Yeşilköy'de hava limanındaki gümrük memurlarının ve emniyet müdürlerinin de halini gördüm. Aynı durumlarda olmalarına rağmen büyük bir gayretle ve büyük bir sabırla hakikaten fedakârane bir şekilde hizmet ve vazife görmektedirler. Bunu da burada senâ etmeyi bir vazife addederim.

Saygılarımla. (Alkışlar)

3. — *Ankara Üyesi Hıfzı Oğuz Bekata'nın; İstanbul mahallî seçimlerinin son durumuna, buna kanunlarımızdaki eksikliklerin sebeb olduğuna, yargı organında kusur aramanın yerinde olmadığına dair demeci.*

BAŞKAN — Sayın Bekata, gündem dışı söz istiyorsunuz, yalnız 2 Haziran 1968 seçimleri ile ilgili olarak gündem dışı diye yazıyorsunuz, fakat tasrih etmiyorsunuz.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — İzah edeyim efendim.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, ne hakkında konuşacağınızı tasrih etmiyorsunuz. 2 Haziran seçimleri hakkında dediğiniz takdirde bu ifade geniş bir kapsam içerisine girdiği cihetle bu şekildeki bir isteğe cevaz vermem mümkün değildir. Halûk Bey konuştuğu sırada siz bu yazıyı gönderdiniz, pekâlâ tüzüğümüzü bilirsiniz, tüzüğümüzde gündem dışı konuşmalara cevap teşkil edecek konuşmalara yer verilmez...

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Cevap değil efendim...

BAŞKAN — Bir dakika efendim, şayet Sayın Berkol'un objektif konuşmasına cevap teşkil eder bir konuşma yapacaksanız söz vermem mümkün değil; yok bana tasrih ederseniz 2 Haziran seçimlerinin hangi hususları hakkında, ne maksatla, nereye hitaben beyanda bulunacaksınız, bu hususu açıklarsanız anlaşmamız daha kolay olur...

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — İstanbul'da yapılan seçimlerin neticesine ekli olarak Yüksek Seçim Kurulunun kararı üzerinde konuşmaya kanunların müsaid olup olmadığı bakımından bir konuşma yapmak istiyorum.

BAŞKAN — Şimdi Sayın Bekata, arz edeyim, Yüksek Seçim Kurulunun verdiği kararın üzerinde görüşmek doğru değildir. Nitekim ben deniz arkadaş konuşurken dikkatle dinledim eğer bu sahalara girse idi sözünü keserdim. Fakat, gayet objektif ve bilhassa üzerinde durarak ben bu mevzuda her hangi bir partizan zihniyetle konuşmıyacağım ve bu mevzuda her hangi bir polemığe Yüksek Meclisi sürüklemek aklımın kenarından geçmiyor,» ibaresini kullandılar. Ve ben de dikkatle takibettim, hakikaten bu sözlerine sadık kaldılar, sadece yapılan işlemin hukuken doğru olsa dahi hukukta bir düzeltme yapmanın mümkün olabileceği mevzularında bir konuşma yaptılar. Sizin de konuşmanız şayet cevap teşkil eder mahiyet alırsa derhal keserim. Onun için peşinen arz edeyim, objektif kararları tahlil etmeden, karar verilmiş, mahkeme kararı üzerinde konuşmama, kararları tahlil etmeden objektif bir diyeceğiniz var ise, Yüksek Heyete lütfen o hudutlar içerisinde kalın. Ben de söz vereceğim. Ama cevap teşkil eder sahaya intikal ettiğiniz takdirde keserim. Çünkü, tüzüğümüz müsait değildir, gündem dışı konuşmalara cevap vermeye, takdir buyurursunuz, buyurun efendim.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; Sayın Başkanın konuşmamı bir Parlâmento cenderesi içine aldığımı dikkatle takibettiniz. Bununla beraber...

BAŞKAN — Ben cendereye almadım efendim, tüzük almış beyefendi. Lütfen tashih buyurun.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Devamla) — Biliyorum, bununla beraber bu hududun içinde kalarak çıkmaya çalışacağım, bundan.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Halûk Berkol arkadaşımız hakikaten objektif bir konuşma yapmak arzusu ile ve mümkün olduğu kadar yargı organlarını tenkidden kaçınarak burada beyanda bulundulr. Benimki cevabolduktan çok Senato huzurunda dile getirilmiş olan konuları ara vermeden tashih değil, tadil değil, ama tavzih etmek lüzumunu bütün Senatonun kabul edeceğini düşünerek bir konuşma talebinde bulundum.

BAŞKAN — Lütfen efendim, bakın beyanda bulunuyorsunuz, buna tüzüğümüz müsait değil, çok istirham ederim, beni söz kesme yoluna götürmeyiniz. Tüzüğümüz her hangi bir cevap veya gündem dışı konuşmaları tavzih veya tasrih şeklinde bir yetki vermemiş, diğer üyelere, bu bakımdan istirham ediyorum. Buyurun, efendim.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Arz ettiğim gibi güç bir konuşma yapma zarureti başta arz etmiştim.

Muhterem arkadaşlar, İstanbul'da, Türkiye'nin diğer vilâyetlerinde olduğu gibi, bir seçim yapıldı. Bu seçimin sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin kanun değerini, üzerine verdiği kanunların tatbikatı ile ilgili de bir yargı organı, yani Yüksek Seçim Kurulu bir tasarrufta bulundu. Bu tasarrufun neticesinde bir diğer partinin üyeleri usul noksanları ve kanuni işlemlerin yerine getirilmemiş olmasından doğan eksiklikle diğer bir parti organının adaylarına yerlerini terk ettiler. Bu konuda her hangi bir şey yapılacaksa ne özürü Yüksek Seçim Kurulunda bulmalı, ne de onun tatbikatında bulmalı. Ancak kanunların kifayetsizliğinde bulmalı. Kanunların kifayetsizliği bahis konusu olunca, biz hiçbir zaman yapılmış bulunan tasarrufları vicdanla, hukukla, mantıkla, insafla bağdaşamaz gibi her hangi bir şekilde tavsiflere varmadan onu, o kanunu düzeltilmek iktiza ediyorsa...

HALÛK BERKOL (İstanbul) — Biz de ondan bahsettik, efendim.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Devamla) — Bir dakika bitiriyorum müsaade buyurun. O kanunu düzeltmek iktiza ediyorsa, o kanunla ilgili tadil teklifleri ve tasarılarını getirmekle olur. Burası yargı organlarının verdikleri kararı düzeltmek, tashih etmek, teşhir etmek, tenkid etmek yeri değildir.

BAŞKAN — Şimdi Sayın Bekata, lütfen, cevap veriyorsunuz, yapmayınız Allah rızası için, tüzüğümüz müsait değildir, efendim.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Tamam efendim, bitiyor. Bu itibarla her hangi bir şekil-

de bu nevi işlemler karşısında yapılacak iş, kanunlarda eksiklik varsa düzeltme yoluna gitmekten ibarettir, teşekkür ederim.

HALÛK BERKOL (İstanbul) — Biz de hukukçularımızı ikaz ettik.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Bor Mineralleri Araştırma Komisyonu Başkanlığının, komisyon süresinin bir ay uzatılması hakkında tezkeresi.*

BAŞKAN — Bir taktir vardır okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Bor Mienralleri Araştırma Komisyonu tatil öncesi evrak üzerinde tetkikatını ikmal etmiştir. Kısmi Senato ve mahallî seçimler dolayısıyla araştırmayı intaç ve rapora bağlamak mümkün olamamıştır. Nihai neticeyi almak üzere bir

ay mehil verilmesine müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

**Araştırma Komisyonu Başkanı
Sakarya
Turhan Kapanlı**

BAŞKAN — Boraks madeni ile ilgili olarak kurulmuş olan Araştırma Komisyonunun Başkanı işlerin zamanında bitirilemeyeceği gerekçesi ile komisyona tekrar bir ay mehil verilmesi hususunu Yüksek Heyetten istemektedir. Bu hususu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Araştırma Komisyonuna tekrar bir ay mehil verilmesi kabul edilmiştir.

5. — CUMHURİYET SENATOSU ARAŞTIRMASI

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz.

1. — *İstanbul Belediyesince 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istirdadı gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu (10/12)*

BAŞKAN — Bu hususta Sayın Sırrı Atalay usul hakkında söz istemektedir, buyurun Sayın Atalay. Rapor üzerinde söz isteyen arkadaşları kaydediyorum.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlarım, hatırlardadır ki, daha evvel Araştırma Komisyonu raporu Yüksek Heyetinize gelmişti. 2 Nisan 1968 tarihli birleşimde raporun görüşülmesine geçildiği sırada üyelerden Sayın Hüseyin Kalpaklıoğlu bir önerge vererek Devlet Şûrasından konu ile ilgili bir kararın çıktığını, bu kararın ışığı altında komisyon raporunun yeniden düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiş idi. Başkanlık komisyondan, bunun Umumi Heyette

görüşülüp, bu önergenin oya konmasını mı, yoksa raporu geri mi almak istediklerinin ifadesi istenmesi üzerine; Komisyon Başkanı, çıkmış ve bu kürsüde Danıştayın kararını yeni öğrendiklerini, bu sebeple Komisyonun bu yönden bir tetkikat yapamadığını, şayet rapor Komisyona iade edilirse Danıştayın kararını Komisyonun tetkik edeceğini ve böylelikle gerekirse yeni bir şekilde Genel Kurulun huzuruna gelineceğini ifade etmiş ve komisyon da raporunu geri çekmiş idi. İchtüzük hükümlerine göre komisyon çalışmaları muayyen bir şekle tâbidir. Komisyon, raporu geri çekince bu raporun Danıştayın bu kararı karşısında bütün siyasi teşekküllerin ve grupların üyesi bulunduğu komisyonda müzakerelerden sonra bir sonuca bağlaması lâzım gelirken görüyoruz ki, Komisyonun komisyon raporuna muhalif bulunan sözcüsü, tek başına Komisyonun diğer üyelerinin imzası ve görüşmelerine ait hiçbir metin bulunmadan Yüksek huzurunuza getirmektedir. İşte bu şekliyle raporun görüşülmesine imkân yoktur. Yüksek Heyetin huzurunda rapor geri alınıyor, komisyona gidiyor, komisyon toplanmıyor, ama bir karar vermiyor. Sadece Komisyonun muhterem Söz-

cüsü kıymetli arkadaşımız Osman Salihoğlu, 27 Haziran 1963 tarihli bir tezkere ile bunu aşığıya getirtiyor. Bu mümkün değil ve şimdiye kadar yasama hayatımızda görülmiş bir şey de değildir. Komisyona gitmiştir, komisyon kararını verecektir, Danıştayın vermiş olduğu bir karar üzerinde neler yapmak lâzım geldiği hususunda. Belki komisyon ısrar edecek idi. Sayın arkadaşımızın üzerinde durduğu hususları komisyon olarak, müşterek kararları olarak getireceklerdi veyahut ekseriyet olarak getireceklerdi, yahut reddedeceklerdi. Ama komisyonun görüşü olarak gelecek idi. Halbuki arkadaşımız böyle yapmamış, tek başına, kendileri Umumi Heyete çıkarmış getirmişlerdir. Bu suretle bu raporun bu haliyle Umumi Heyette görüşülmesine imkân yok. Kaldı ki, durum başka bir yünden de üzerinde durulacak bir mahiyet arz etmektedir. Ve Parlâmento çalışmalarımızda içtüzüklerde bir değişikliği, veyahut başka bir tutumun gözetilmesini gerektirir bir mahiyet arz etmektedir. Komisyonun yedi kişilik üyeleri şimdi Yüksek Huzurunuzda ekseriyette değildirler. Komisyonun Başkanı Sayın Osman Saim Sarıoğlu halen Yüksek Heyetin üyesi değildir. Sayın Ömer Ergün Yüksek Heyetin üyesi değildir. Sayın Macit Zeren içtüzük hükümleri gereğince komisyon çalışmalarına katılma imkânlarından mahrumdur, komisyon üyesi olamaz. Sayın Ekrem Özden komisyon kararına muhaliftir. Komisyon sözcüsü ve biraz evvel okuduğum tezkerenin yazarı Sayın Osman Salihoğlu, söz hakkım mahfuzdur, demektedir. Komisyonun Başkanı yoktur, komisyonun görüşünü savunacak sözcüsü de yoktur. Çünkü Sayın Salihoğlu aynen, söz hakkım mahfuz kalmak kayıt ve şartıyla, der. Hangi hususlara, hangi kısma muhalif? Veyahut, söz hakkının hangi kısımlarda mahfuz olduğunu belirtmediğine ve Yüksek Heyet de bunu bilmediğine göre, Sayın Osman Salihoğlu bu bakımdan komisyonun tüm görüşünü temsil edemez ve sözcülüğünü yapamaz. Geriye iki üye kalmaktadır. Sayın Sezai O'Kan ve Sayın Kemal Şenocak. Yedi kişilik komisyondan sadece Umumi Heyette Komisyonun görüşlerinin, ekseriyet görüşünün sahibi olarak iki üyesi kalmış bulunmaktadır. Bu bakımdan da, demin ifade ettiğim gibi, içtüzükte büyük bir boşlukla karşı karşıyayız. Bu şu mahzuru meydana getirebilir. Mese-

le uzayacaktır. Şimdi, komisyonun yeniden teşekkülü... Bu, biraz güç. Ama bir noktayı da izhar etmek hakkımızdır. Bu nokta da, bu raporun görüşülmesine imkân yoktur. O da, içtüzüğümüzün 34 neü maddesindeki «Komisyon raporlarını, başkan, sözcü, kâtip ile görüşmelerde hazır bulunmuş olan üyeler imza eder.» Komisyon raporunu... «Sadece sözcü aşığıya getiremez.» Sarih bir hüküm «Raporlar Cumhuriyet Senatosu Başkanına verilir, Başkanlık Divanı bu raporları derhal bastırarak üyelere dağıtır.» Demek ki, bunu bir komisyon raporu sayabilmek için Başkanın, Sözcünün ve komisyonun görüşmelerine katılan üyelerinin imzalaması gerekir. Komisyonun tüm görüşünün karşısında olan, aykırı hükmü bulunan, söz hakkını mahfuz tutan sözcü, komisyon adına bir görüşü buraya getiremez. Soralım Komisyona, 2 Nisan 1968 tarihinde Umumi Heyetten görüşülmek üzere Komisyon Başkanı olan Sayın Saim Sarıoğlu raporu geri aldıktan sonra Komisyona topla- yıp Danıştayın kararı karşısında görüşü Komisyon olarak tesbit ettiniz mi? Hayır, tesbit etmediniz. Sadece Komisyon Başkanı, mülâhazalarla getirmiş bulunuyorsunuz. Çünkü Komisyonun görüştüğüne ait ortada bir rapor yok. Sayın Komisyon Sözcüsü ki, muhaliftir bâzi şeylerine. Bu bakımdan içtüzük hükümlerine aykırı olarak rapora eklenmiş bulunan bu tezkerede, bir komisyon raporu hüviyeti bulunmadığı ve bunun bir komisyon raporu mahiyetinde sayılamayacağı yönünden görüşülmesine mahal yoktur. Bu, işi uzayacaktır, ama içtüzük hükümlerine riayet etmek gereklidir. Bu hususta Yüksek Heyetin şüphesiz ki, en isabetli bir karar vereceği aşıkârdır.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Sırrı Atalay'ın iddiası doğrudur. Raporda Başkanın ve bilhassa raporun sözcülüğünü yapacak üyenin imzasının bulunması ve o raporun müdafaasını tekabül etmesi iktiza eder. Ben de şimdiye kadar böyle bir şeye rastlamadım. Hiçbir sözcü hem söz hakkı mahfuz kalacak, hem de sözcü olacak. Böyle bir şey Parlâmentoda cereyan etmemiştir. İlk defa rastlıyoruz. Belki bir yanlışlık vardır. Bu hususta Sayın Osman Salihoğlu'nun da mütalâasını, usul hakkındaki mütalâasını dinlemek gerekmektedir. Buyurunuz Sayın Salihoğlu.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Usul hakkında söz verir misiniz?

BAŞKAN — Ne hakkında.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Bu mevzuun usulü hakkında.

BAŞKAN — Peki efendim.

**ARAŞTIRMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ OS-
MAN SALİHOĞLU** (Sakarya) — Muhterem Başkan, biz komisyon olarak esasen raporumuza Sayın Sırrı Atalay Beyin de söylediği gibi 4 Nisanda getirmiş idik. Ama bir arkadaşımız burada Danıştayın bu mevzuu keelenmeyeğin edecek şekilde bir kararı olduğundan bahsederek o zaman itilâ peyda etti komisyon buna ve o yönden geri almıştık. Danıştay kararının arkadaşımızın söylediği gibi olmadığını görünce, artık yeniden o raporu aynen heyetin huzuruna getirmiş oluyoruz ki, bir toplantı yapıp yeniden tezekkür edecek bir mevzuun ortada kalmadığını düşünerek bunu yaptık. Nitekim onu da izah edecektim. Orada, söz hakkım mahfuzdur, şeklindeki beyanım da bir muhalefeti değil, muhteva üzerinde daha geniş bir izahat yapacağımı Komisyon'da söylemişimdir. Bu bakımdan takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Şu halde, yanlış olarak buraya geçirilmiştir, demek istiyorsunuz?

**ARAŞTIRMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ OS-
MAN SALİHOĞLU** (Sakarya) — Evet efendim.

BAŞKAN — Çünkü bu ifade ile, «Söz hakkı mahfuzdur.» demek suretiyle muhalefet...

**ARAŞTIRMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ OS-
MAN SALİHOĞLU** (Devamla) — Muhalefet değil...

BAŞKAN — Muhalefeti tazammun eder bu ifade.

**ARAŞTIRMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ OS-
MAN SALİHOĞLU** (Devamla) — Hayır, hayır.

BAŞKAN — Yanlış geçmiş diyorsunuz, peki efendim.

Buyurunuz Sayın Özden, usul hakkında.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, Sayın Sırrı Atalay Bey bu mesele hakkında bilhassa usulü taalluk etmek üzere bazı mütalâada bulundular ve benim ismimde bu mütalâaları arasında söyleye-

rek komisyon raporundaki, «Söz hakkım mahfuzdur.» ibaresine istinaden buna muhalefet ettiğim neticesine vardılar. Böyle değil. Ben bu raporun heyeti umumiyesine tam mânasıyla mutabıkım ve böylece imza ettim. Yalnız bir noktada, zannediyorum ki, yine muhterem arkadaşım Osman Salihoglu ile beraber olacağım, bu fikir de, 18 nci sayfada mevzuubahsedilen ve «bu hâdisenin cereyanı ve kararların alınışında» ibaresi ile başlayan pragrafta bir nokta var, «Maddi delil veya görgü şahidi tesbit edilmiş olmasına rağmen...» Bu cümleye muhalif olduğum için ve bu hususta görgü şahitlerinin tabhikatomuzda mazbut ifadeleri mevcudolduğu için bu noktadan söz hakkım mahfuzdur diye yazdım. Esasında rapora tam mânası ile mutabıkım.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Şu halde Sayın Komisyon Sözcüsünün beyanı ile Danıştay kararının bu raporla fazla bir ilgisi bulunmadığı ve Komisyon Sözcüsünün, söz hakkım mahfuzdur, şeklindeki beyanının da muhalefet mânasına gelmediğini izah etmeleri karşısında bu raporun müzakeresine geçebileceğiz.

Söz isteyenler isimlerini lütfen kaydettirsinler.

Sayın Salihoglu, Komisyon adına mı söz istiyorsunuz.

**ARAŞTIRMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ OS-
MAN SALİHOĞLU** (Sakarya) — Komisyon adına.

BAŞKAN — Şu halde Sayın Ekrem Özden'in konuşmasından sonra size söz vereceğim.

**ARAŞTIRMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ OS-
MAN SALİHOĞLU** (Sakarya) — Sayın Başkan, aradan epeyi bir zaman geçtiği için müsaade ederseniz konuyu derhatır etmek için yüksek müsaadelerinizi rica edeyim. («Rapor okunsun.» sesleri)

BAŞKAN — Efendim, rapor uzundur. Raporun müzakeresine geçmeden evvel bu hususu Yüksek Heyetin oyuna arz etmeme müsaade buyurunuz.

Raporun okunup okunmaması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Raporun okunmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Raporun okunması kabul edilmiştir. Raporu okutuyorum.

İstanbul Belediyesine 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istirdadı gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu (10/12)

Araştırma Komisyonu raporu

*Cumhuriyet Senatosu
Araştırma Komisyonu*

27 . 6 . 1968

Yüksek Başkanlığa

İlgi: 3 . 4 . 1968 tarihli ve 7773 sayılı yazıları.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2 . 4 . 1968 tarihli 46 ncı Birleşimde gündemde bulunduğu eyletle görüşülmesine geçilen, İstanbul Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi ile ilgili Senato Araştırma Komisyonu raporunun müzakeresi esnasında, üyelere birinin verdiği önerge ve şifahi beyanlarında zikredilen bu mevzu ile ilgili Danıştay kararından bahsedilmesi karşısında; ilk defa o anda muttali olunan kararı da tetkik etmek ve her hangi bir işlem yapmamak için, komisyon olarak raporumuzu geri almıştık.

Bu kere, Danıştayın Altıncı Daire esas No. 967/1554 ve karar No. 968/212 sayılı Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi ile ilgili kararlarını da tetkik etmiş bulunuyoruz.

Bu karara göre;

1. İstanbul Belediyesine inşaata verilen ve 6785 sayılı Kanuna istinadeden ruhsat süresi ile ilgili olup, bizim araştırmamızla ilgisi bulunmadığı;

2. Ancak, Danıştay kararının ikinci paragrafında, 6188 sayılı Kanunun yürürlükten kalktığından bahsile, bunun yerine konulan 30 . 7 . 1966 tarihli ve 775 sayılı Kanunun 27 nci maddesinden bahsile 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin tatbik edilemeyeceği görüşü şeklindeki karar ise 775 sayılı Kanunun geçici 4 ncü maddesindeki sarahate uymadığı eyletle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 46 ncı Birleşiminde geri aldığımız raporu, Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz ederim.

Osman Salıhoğlu

Sakarya

Araştırma Komisyonu özeüsü

İstanbul Belediyesine 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istirdadı gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu

**Cumhuriyet Senatosu
Araştırma Komisyonu Başkanlığı raporu**

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

21 . 2 . 1968

Anayasanın 88 ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 134 ncü maddeleri uyarınca, İstanbul Belediyesine ait ucuz mesken sahasına ayrılmış ve Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis

edilmiş olan arsalar hakkındaki yolsuzluk iddialarını araştırmakla yetkili kılınan komisyonumuz, görevini ikmal etmiş ve bu hussutaki raporunu tanzim etmiş bulunmaktadır.

Söz konusu rapor Genel Kurula arz edilmek üzere ilişik olarak takdim olunmuştur. Saygılarımla.

Araştırma Komisyonu
Başkanı
O. Saim Sarıgöllü

Yüksek Başkanlığa

Anayasanın 88 ve Cumhuriyet Senatosu İeüüğüünün 134 ncü maddeleri uyarınca İstanbul Belediyesiesine ait ucuz mesken sahasına ayrılmış ve Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilen arsalar hakkındaki yolsuzluk iddialarını araştırmakla yetkili kılınan komisyonumuz, 23 Mayıs 1967 tarihinde vazifesine başlamış, 22 Temmuz 1967 tarihinde tahkikatı ikmal ederek aşağıdaki raporu tanzim eylemiştir .

Hâdisenin basına intikali :

Mezkûr arsa yolsuzluğu iddiası 1965 senesinin başlamak üzere, gazete sütunlarına intikal etmiş ve tekrar 1967 senesinde Dünya Gazetesinde Başmakale olarak Sayın Falih Rifkı Atay tarafından, Milliyet Gazetesinin 5 nci sayfasında röportaj, (9 yıl önce başlandı fakat hâlâ neticelenmedi), (Bir kadın milyonluk suiistimali önledi), (Bir kooperatife tahsis edilen ucuz arsaların mütaahhit tarafından 30 - 40 liraya satıldığı, inşaat ruhsatının uzatılması için de 100 000 liranın verildiği iddia ediliyor), (Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine ait arsaların bir mütaahhide devredildiği ve bâzı belediye meclisi üyelerinin nüfuz suiistimali yaparak inşaat müddetinin uzatıldığı ve menfaat temin ettikleri) şeklinde hâdisе basına intikal etmiştir.

Cumhuriyet Senatosuna hâdisenin intikali :

16 . 3 . 1967 tarihli oturumda Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Halûk Berkol tarafından gündem dışı bir konuşma yapılarak 15 Mart 1967 tarihli Dünya Gazetesinde Falih Rifkı Atay imzası ile yazılan başmakalede : Bir hayli zaman önce Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi adıyla bir yapı kooperatifinin Yıldız asfaltı üzerinde, İstanbul Belediyesine ait 20 000 M² lik bir araziyi 30 000 liraya satınaldığı ve fakat müddetinde inşaatını ikmal edemediği, uzun müddet muattal kaldığı ve bu müddet zarfında değerinin 20 milyon liraya yükseldiği ve kanuni müddet içinde inşaat tamamlanmadığı için, belediyeye iadeten intikali gerekirken 3 ncü bir şahsa devredildiği, bu safhada hâdisenin belediye meclisine getirildiği ve fakat basının meseleyi ele alması ile belediye meclisince müddet temdidi teklifinin 1965 senesinde reddedildiği, yine başmakaleye atfen meselerin yeniden ele alınarak bir komisyon başkanı tarafından belediye meclisine Ekim ayında getirilerek bu defa müddet temdidinin geçirildiği, mevzuun gözden kaçtığı, kimsenin dikkatini çekmediği, yayılmadığı ve duyulmadığı, kendisinin de ancak hâdiseyi 15 . 3 . 1967 tarihli Dünya Gazetesindeki başmakaleden öğrendiği cihetle, meseleyi Umumi Heyete getirdiğini beyanla Adalet Partisi iktidarının gösterdiği büyük çabalar içinde, suiistimal, rüşvet ve irtikâba karşı Hükümetimizin uyanık, titiz ve affetmez tutumunda kimsenin tereddüdü olamaz, esbabı ile Hükümetimizin bu iddiaları tahkik ederek hakikati meydana çıkarması, var ise suçluları adalete teslim etmesi ve bu tahkikatı süratle ikmal ettirerek, neticeyi Yüksek Senatoya bildirmesini ehemmiyetle istirham etmiştir.

Bu gündem dışı konuşmadan bir küsur ay sonra Cumhuriyet Senatosunun 4 . 5 . 1967 Perşembe gününe tesadüf eden 57 nci Birleşiminde Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Halûk Berkol, Ankara Üyesi Turgut Cebe, Trabzon Üyesi Ömer Hocaoğlu ve Ankara Üyesi Yiğit Köker tarafından verilen İstanbul Belediyesine 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikan Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsaların müddet bakımından istirdadı gerekirken bahsi geçen

kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında araştırma istiyen 27 . 4 . 1967 günlü ve 55 nci Birleşimde Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetine sunulan tavrın İttüçük hükümlerine göre müzakeresine geçilmiş ve İttüzüğün 133 ncu maddesi uyarınca Senato araştırması açılmasını teklif eden tavrın okutulduktan sonra tavrın sahibi Halûk Berkol'a söz verilmiş müdellel ve mufassal bir surette tavrını izah eden üye Halûk Berkol'dan sonra Hükümet adına İmar ve İskân Bakanı Sayın Haldun Mentüşoğlu'na söz verilmiştir.

Sayın Bakan, hâdiseyi hikâye ile belediye meclisinin böyle müddeti geçmiş inşaatlara 6188 sayılı Kanunun sarıh hükümlerine göre bir müddet temdidi verme yetkisinin bulunmadığını ve teftiş organının tahkikatını bitirmek ve keyfiyeti fezlekeye bağlamak üzere olduğunu, hâdisenin bu tarzı cereyanına objektif olarak bakıldığı zaman endişeler tevlihedden bir manzara arz ettiğini beyan ile, Araştırma Komisyonunun kurulması hususunun takdire vabeste olduğu beyanından sonra Araştırma Komisyonu kurulması hakkındaki tavrın oya arz edilmiş ve Komisyonun 7 kişiden müteşekkil olmasını öngören bir tavrın ile birleştirilerek oya arz edilmiş ve kabul edilmiştir.

16 . 5 . 1967 gün ve 60 nci Birleşimde 7 kişiden müteşekkil kurulması kararlaştırılan Araştırma Komisyonuna siyasi parti ve siyasi grupların orantılarına göre bildirilen isimler oya arz edilmiş ve kabul edilmek suretiyle,

Adalet Partisinden :

Osman Saim Sarıgöllü (Aydın)

Osman Salihoğlu (Sakarya)

Kemal Şenocak (Aydın Karahisar)

Macit Zeren (Amasya)

Cumhuriyet Halk Partisinden :

Ekrem Özden (İstanbul)

Millî Birlik Grupundan :

Sezai O'Kan

Kontenjan Grupundan :

Ömer Ergün

Seçilmişler ve İttüçük hükümlerine göre aynı bir teklif yapılmadığına göre araştırma müddeti iki ay olarak Başkanlık Divanına teklif ve oylanarak kabul edilmiştir.

Komisyonun vazife taksimi ve araştırmaya başlaması :

Komisyon üyelerine vazife taksimi ve işe başlamak üzere 23 . 5 . 1967 tarihi için Başkanlık Divanına yapılan tebligat üzerine mezkûr üyeler Cumhuriyet Senatosu komisyonlarına tahsis edilen binanın 2 nci katındaki İktisadi ve Sosyal İşler Komisyonuna ayrılan (148) numaralı salonda toplanmış ve aralarında Başkanlığa Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi O. Saim Sarıgöllü'yü, Sözcülüğe Sakarya Üyesi Osman Salihoğlu'nu, Kâtipliğe, Millî Birlik Grupundan Sezai O'Kan'ı ittifakla seçmişlerdir.

Araştırma Komisyonunun vazifeye başlaması :

Komisyonumuz, vazife taksimini yaptığı 23 . 5 . 1967 tarihinde;

Başkanlığa vazife taksimi yaptığını, vazifeye hukukan ve fiilen başladığını ve fakat yetki bakımından bir sarahat olmadığı, araştırma konusunun İstanbul il hudutları içinde bulunmasıyla orada da araştırma yapabilmek için yetki talebetmiş ve bu hususlar ikmal edilerek ilk olarak Ankara'da araştırma konusu ile ilgili malûmat ve teftiş konularına ait hususlar ele alınmıştır.

Ankara'da :

1. Ticaret Bakanlığına bir tezkere yazılarak araştırma konusu olan kooperatifin kuruluşuna ait tüzük ve kooperatif üyelerinin isim, soyadı ve adresleri ile hâlen kooperatif tüzüğünde bir taddilat olup olmadığı, var ise taddilleri ile ve hâlen muteber bir kooperatif olup olmadığı,

2. İçişleri Bakanlığına, araştırma konusu olan hâdiseye Başkanlığın hangi tarihte muttali olduğu, tahkikata başlanmış ise bu tahkikat hakkında, tahkikatı ikmal edilmiş ise fezlekenin bir suretinin gönderilmesi hakkında,

3. İmar ve İskân Bakanlığına, araştırma konusu meseleye el konulduğunu bildiren İmar ve İskân Bakanının beyanına atfen teftiş neticesinde yazıldığı bildirilen fezleke suretinin gönderilmesi hakkında,

4. Tahkikat konusu olan arsaların kayıtlı bulunduğu İstanbul ili Beşiktaş Tapu Sicil Muhafızlığına, pafta, ada, parsel ve sarih adres zikredilmek suretiyle, Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilen ucuz mesken sahası olarak ayrılan bu arsaların hangi tarihte kooperatif adına tescilinin kaç lira bedelle yapıldığı, üzerinde mülkiyeti tahdideden ipotek, haciz, tedbir gibi kayıtların bulunup bulunmadığı, var ise kimlere ne miktar ve ne sebeple ve ne isimde kayıt düşürüldüğü,

Kooperatife tahsis edilen bu arsalarından başka bir hakiki ve hükmi şahsa intikal etmiş olan var ise, kimin tarafından ve ne gibi bir yetkiye ve yetki müstenidatını bildirir incelemenin 12 Haziran 1967 tarihine kadar ihzarı hususunda,

Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetine meselemin intikalinde rolü olan Dünya Gazetesi Başmuharriri Falih Rıfki Atay'a 12 Haziran 1967 tarihinden itibaren kendilerinin malûmatlarına müraعات edileceği cihetle, Komisyonumuzca verecekleri başkaca malûmat ve var ise vesaikin hazır bulundurulması hususunda,

Yüksek Araştırma Komisyonunca Komisyon Başkanının verilen yetki üzerine tezkere ve mektuplar yazılmıştır.

5. Ankara'da hazır bulunan ve araştırma konusu hakkında konuşan ve Araştırma Komisyonu kurulması hakkındaki takrire imza koyan Cumhuriyet Senatosu üyelerinden Halûk Berkol, Yiğit Köker ve Turgut Cebe dinlenmiş ve fakat hâdisenin İstanbul'la ilgili olması, bildirecekleri isim ve verecekleri sarih bilgileri İstanbul'da vermeleri lüzumunu beyan eylemeleri üzerine tekrar dinlenmeleri nazara alınmıştır.

6. Komisyonumuza bir daktilograf ve bir stenograf tefrik ve temini istenmiş ise de, bir daktilograf Komisyon emrine verilmiştir.

7. Yukarıda adı geçen bakanlıklardan talebedilen malûmat ve belgeler takip ve tedarik edildikten sonra ayın 12 sinde İstanbul'da bulunmak ve T. B. M. Meclisinin denetiminde bulunan Dolmabahçe Sarayı, Saraylar Müdürlüğü binasında İdare Âmirleri emrinde bulunan oda ve salonlarda, tahkikatın rahatça seyrini temin için vâkı talebimiz Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanınca temin edildiği cihetle, yukarıda yazılı mahalde görevine devam etmek üzere Ankara'dan ayrılmış ve 12 Haziran 1967 tarihinde İstanbul'la görevine devam etmiştir.

İstanbul'daki Araştırma

A) Beşiktaş Tapu Sicil Muhafızlığından Ankara'dan yazılmak suretiyle talebedilen malûmat elbedilmiş, tapu kayıtları üzerinde Tapu Sicil Muhafızlığında evrak üzerinde gerekli tetkikat yapıldıktan sonra, Tapu Kadastro İstanbul Bölge Müdürlüğüne temin edilen teknik elemanlar ile tetkik konusu olan arsa ve üzerinde inşa edilmiş ve edilmekte olan binaların bulunduğu Beşiktaş Yıldız asfaltı üzerinde Balmumcu Çiftliği ittisalindeki Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine ait arazinin ve binaların bulunduğu mahalle gidilerek parsel tatbikatı, mevzî imar ve plân tatbikatı, inşaatın biten ve ikmal edilmemiş bulunanların iskâna tahsis edilenler ile edilmeyenlerin durumu tetkik edilip, Komisyon üyelerince görülüp lüzumlu izahat alınmıştır.

B) İstanbul'da temin edilen tapu kayıtları ve tapu kadastro teknisyenleri ile mahallinde vâkı tetkikattan sonra telefonla ve yazı ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifinden, kooperatifin statüsü ile değişen üyelerinin ad, soyadı, meslek ve adresleri ve lüzumlu vesaikin Komisyonumuza ibrazı talebedilmiş Kooperatif İdare Heyeti Başkanı ve idarede malûmat sahibi ve işlerin safhasını bilen ve halen İdare Heyeti Üyesi bulunan Ali Gömeç davet edilerek malûmatlarına müraعات edilmiş ve muhtelif muhabere sonunda talebedilen belgeler temin edilmiştir.

C) Araştırma konusunun takibedilen seyri ve araştırma konusu ile ilgili 6188 sayılı Kanunun 12 ve alâkalı maddeleri gereğince belediye başkan ve alâkalı daire yetkilileri ve mezkûr kanuna göre icraya müessir 1580 sayılı Belediyeler Kanununa göre, karar organı olan belediye meclisi ve komisyonları başkan, başkanvekili ve üyeleri ile belediye meclisince müttehaz konumuzla ilgili kararlarda vazife ve tesiri görülenlerin kanunlara göre icra ve itiraz yetkisi bulunanların, bu arada İstanbul Belediye Başkanı ve Valisinin de malûmatlarına müracaat edilmek ve belediyenin konumuzla ilgili müdürlüklerinden araştırmamıza yarıyacak belge ve kararları kolayca temin edebilmek için araştırmamın, İstanbul Belediye Riyasetince komisyonumuza tahsis edilen Belediye Encümen Salonunda devamına karar verilerek 20 Haziran 1967 tarihinde İstanbul Belediye Sarayında Araştırma Komisyonuna tahsis edilen salonda araştırmaya devam edilmiştir.

D) Her iki merkez itihaz edilen mahalden Dünya Gazetesi ve Sayın Falih Rıfki Atay'ın ev telefonundan vâkı davet taleplerimiz sonunda kendisinin dinlenmesi mümkün olamamıştır.

E) Arsa suiistimaline adı karışan Mütahhit KAZEZ dâhil, komisyonumuzca dinlenmesine karar verilen 42 kişi dinlenmiş ve 4 büyük klâsörü teşkil eden belge, belediye meclisi zabıt ve alâkalı dairece vesaik suretleri tedarik edilmiştir.

Hâdisemizle ilgili kanunlar ve mevzuat :

1. T. B. M. Meclisinin 24 . 7 . 1953 tarih ve 6188 sayılı Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar hakkında ve halk arasında Gecekondukar namı ile mâruf Kanun,

2. 5228 sayılı ve mevzuubahis arazinin Hazineden belediyeye devri hakkında 5228 sayılı Kanun,

3. 5432 ve 2901 sayılı Kanun,

4. 1580 sayılı Belediyeler Kanunu ve belediye meclisinin çalışma usulüne dair Talimatname,

5. İmar ve İskân Kanunu ve Talimatnamesi,

6. 6188 sayılı Kanunu kaldıran 775 sayılı Kanun,

7. Şahıs ve kooperatiflere verilecek mesken kredisi ile ilgili kanun ve mevzuat.

Araştırma konusu arsaların ve belediye ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi arasındaki münasebetin başlangıç ve safahatı :

24 . 7 . 1953 tarihinde kabul edilen ve 29 . 7 . 1953 tarih ve 5470 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 6188 sayılı ve Bina yapımını teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkındaki Kanun ve esbabı mucibeesi tetkik edildiğinde, bu kanunun 2 nci Cihan Harbinin devamı sırasında ve ondan sonra memlekette artan nüfusun ve bu meyanda dar gelirli vatandaşla, Türk işçisine, fakir vatandaşla mesken sağlamak ve bu vatandaşların mesken ihtiyaçlarını karşılamak için zaruretini ittiği izinsiz ve Gecekondu Kanunu namı ile adı yaygın hale gelen (Gecekondu) gayrisihhi ve kanunsuz mesken yapımını önliyerek vatandaşın ucuz meskene kavuşturulmalarını temin yolunu açmak gayesiyle çıkarılmış olduğunu görmekteyiz.

Bu kanunun neşrinden sonra 5228, 5432 ve 2901 sayılı kanunlarla belediyelerin sınırları içinde ve belediyenin mülkiyetinde bulunan ve bu kanunun neşrinden sonra belediyenin mülkiyetine geçecek arazi ve arsalarda belediye meclisi kararı ile belli edilecekler bu kanun hükümleri daire-sinde mesken yapımına tahsis edilecektir, âmir hükmünü sevk etmiştir.

1. Belediyeler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki belediye sınırları içinde,

a) Hazinenin,

b) Özel idarelerin,

c) Katma bütçeli dairelerin, mülkiyetinde,

d) Katma bütçeli dairelerin mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazi ve arsalardan,

1. İmal plânında belli bir ihtiyaç ve maksada tahsis edilmemiş,

2. İmar plânına göre mesken yapımına elverişli bulunanların belediyelere devrimi âmirdir.

c) Bu arazi ve arsaların, belediyelere devri yapıldığı yıl arazi vergisine matrah olan kıymeti üzerinden, vergide kayıtlı kıymetleri bulunmayan arsalar o mahaldeki son tahrirdeki emsal kıymet-

lere göre belediyelere devirde, devir kıymeti olarak esas alınacağını âmirdir. Buna göre vâzu kanunun alım - satımdaki arsa ve arazi rayıçları ne olursa olsun hiç mesabesindeki bir bedel ile sırf belde sâkinlerini meskene kavuşturma mebdeinden hareket ettiğini görmekteyiz.

Vâzu kanun ucuz mesken için belediyelere devrini öngördüğü arsa ve arazinin şehir ve kasabalardaki sını ve iktisadi ve ticari faaliyet merkezlerinin dışında ve halkın oturduğu kesif bölgelerin haricinde olmasını da yüksek değerli arsa olmaları bakımından bâzı kayıtlarla haric tuttuğu görülmektedir.

f) Bu arsalardan ve araziden gerek tahsis ve gerekse 2490 sayılı Kanuna göre inşaat için satınalacaklardan elde edilen meblâğın da belediyeye bir gelir değil ve fakat ucuz mesken için tahsis edilen sahalarda su, yol, meydan ve kanalizasyon ve elektrik gibi, âmme hizmet ve tesislerinin vücuda getirilmesi için bir fonda toplanması da öngörülmüştür. Bu anlayış ve esprî içinde yabancı memleketlerdeki belediyelerin gerek mesken ve gerekse gıda maddeleri için kurdukları fon ve malî müesseselerin Cihan Harbi gibi büyük badirelerde değil yalnız o şehri, hattâ bağlı buldukları memleketlere bile faydalı olduğunu ikinci Cihan Harbindeki Belçika'nın başkentinden misal alabiliriz. Bu kanunun diğer maddelerini de tetkik edersek görürüz ki:

2. Kendisinin olan veya kendisine devredilen arsa ve arazilerin,

a) Mesken iltiyacını karşılamak gayesiyle belediyelerin toplu halde ucuz ve basit meskenler inşası,

b) Fabrika ve işyerleri civarında bulunan arsaların işçi ve memurlara ucuz mesken arsası olarak tahsisi,

c) Dar gelirli vatandaşlara toplu veya kooperatif halinde tahsis edilerek ucuz meskene kavuşmalarını temin etmek.

Görülüyor ki kanunun tek gayesi, çok ucuz bedel ile arsa veya arazi temin etmek ve bu noktadan hareket ile geçekondü yapımını önlemek, mülkiyete taarruzu durdurmak, vatandaş ucuz ve sıhhi meskene kavuşturmadır. Hal böyle olunca, vatandaşın bu kanun tatbikatından da haberdar olabilmesi için belediyenin bu kanun tatbikatı için elinde bulunan veya elde ettiği arsaların kanunda yazılı şartlara göre belediye meclisi kararı ile evvelâ ucuz mesken sahası olarak tahsisi ve ilânı gerekmektedir.

d) Belediyelerin eline geçen arazi ve arsalarla belediyelerin mülkiyetinde olup belediye mevlislerince belli edilecek arsalar kur'a ile ve maliyet takdiri sureti ile, müracaatçı tek ise ona, talip birden ziyade ise kur'a ile tahsis edileceği yazılı bulunmaktadır. Aleniyeti temin ve suiistimali önlemek için de tahsis edilecek arsa ve arazilerin gazete ile mütaaddit kere ilân ve birer hafta fâsıla ile üç defa mahallinde keza ilân mecburiyeti de konmuş bulunmaktadır. Maliyetin takdirini de kanunun 11 nci maddesi hükme bağlamıştır.

Yukarıdan beri verdiğimiz izahat gereğince Hazineden vergi kıymeti üzerinden alınan bu arsalardan İstanbul, Beşiktaş, Mecidiyeköy, Yıldız asfaltı üzerinde ve Balmumcu çiftliği bitişiğindeki 20 dönüm miktarındaki imar plânına bağlı müfrez arsalar, ucuz mesken sahası olarak tefrik edilmiş ve gerekli ilânlar yapıldıktan sonra zahir eden muhtelif talipler arasında kur'a çekilmek suretiyle 86 üyesi bulunan ve 86 ev yeri için talip Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilmiş olduğunu tesbit etmiş bulunmaktayız. Bu tahsis keyfiyetine kadar, yani kanunun emrettiği şekilde 22 . 10 . 1954 tarihinde Belediye Encümeninde noter huzurunda çekilen kur'a ile 6188 sayılı Kanunun 15 nci maddesinde yazılı şartları haiz buldukları bildirilen üyelere halen Beşiktaş Mecidiyeköy mahallesinde Balmumcu mevkiinde kadastronun 42 nci paftasında 345 - 346 - 347 - 179 adalarında (88 - 113), (1 - 22, 70 - 87 - 114), (2, 51, 49, 48) parsel numaralarından mütesekkil 86 üyeye 86 ev yerini muhtevi arsalar tahsis edildiği tesbit edilmiştir.

Kur'anın çekilmek sureti ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine 86 üyeye 86 ev yapmak için kur'anın çekilişi ve tahsis tarihi olan 22 . 10 . 1954 tarihinde İstanbul 6 nci Noterliğinde İstanbul Belediyesi adına Reisvekili Muavini Sedat Erkoğlu ile Mahdud Mesuliyetli Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi arasında akdedilen 19 . 9 . 1955 tarihli arsa tahsis sözleşmesi tehirine kadar

hiçbir muamele yapılmamış ve mezkûr kooperatif adına kanunun emrettiği şekilde yirmibin metrekarelik arsanın tamamı tahsisi hukukî bir belgeye istinadettir.

Ba belgeye istinaden mezkûr kooperatif adına (Belediyece takdir edilen maliyet değeri arsa bedeli 29 283 sarf edilecek yol, su, elektrik v.s. tahminî sarf değer tutarı olan 390 729,44 lira ki cem'an 420 012,94 liralık belediye lehine üçüncü derece ipotek tesis edilmek ve hiçbir nakit alınmamış olarak) ferâğı yapılarak 14 . 10 . 1955 tarihinde tapuca tescili yapılmıştır.

Kanunun getirdiği bütün bu kolaylıklar ve tahmil ettiği mecburiyetler :

6188 sayılı Kanunun kendilerine ucuz mesken sahalarından arsa tahsisi yapılanlara 12 ci ve diğer maddeleri ile mecburiyetler de tahmil etmiştir. Şöyle ki: Madde 12 aynen «kendilerine arsa tahsis ve tescil edilenler, tescil tarihinden itibaren, bir yılda başlamak ve iki yılda bitirmek şartı ile, imar plânına uygun bina yaptırmaya mecburdurlar.»

Bu şartlara riayetsizlik halinde Belediye, gayrimenkülû hiçbir hüküm istihsaline hacet kalmaksızın geri alır.

Binaya başlanmış ise, ödenmiş olan arsa bedeli

Bina kısmen yapılmış ise, arsa bedelinin ödenmiş kısmı ile birlikte yapılan inşaatın umuma belediyece takdir olunacak bedel, sahibine ödenir ve arsa veya arsa ile beraber bina belediyenin mülkiyetine geçer.

Belediyece takdir edilecek bedele karşı, alâkalı, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde sulh hukuk mahkemesine itiraz edebilir.

Sulh Hukuk mahkemesi 15 gün zarfında umumî hükümler içerisinde yeniden kıymet takdir eder.

Sulh mahkemesinin takdir edeceği kıymet katî olup, aleyhine kanun yoluna başvurulamaz.

Madde 121 :

Bu kanun gereğince arsa tahsis olunanlardan, belediyece kendilerine tebliğ tarihinden itibaren her hangi sebeple olursa olsun, 6 ay zarfında akid ve tescil muamelesi yaptırmıyanlar sıradaki haklarını kaybederler.

Madde 19 :

Ölüm, emeklilik ve memuriyet nakli halleri ile Türkiye Emlâk Kredi Bankasının ipotekli alacaklarından dolayı yapılacak satışlar müstesna olmak üzere, bu kanuna göre belediyelere tahsis olunan arsalar üzerine inşa edilen binalar 10 yıl süre ile satılamazlar.

Madde 20 :

Bu kanun gereğince belediyece tahsis olunan arsalar ile bu arsalarla yapılacak binaların, tipleri, mahallî şartlara göre en ucuz fiyatı maliyetini sağlayacak tedbirleri, kullanılacak malzemenin einsleri, oda ve müstemilâtı, yüzölçüsü ve irtifak Yapı ve yollar Kanunu hükümleri ile mukayyedolmaksızın, belediye meclisleri tarafından hazırlanarak Bayındırlık Vekâletince aynen veya tadilen tasdik edilecek esaslar dâhilinde tesbit olunur demektedir.

Madde 16 :

Mesken kooperatiflerinin üyeleri bu kanundan istifade şartlarını haiz kişilerden teşekkül ettiği ve üyelerinin en az 25 ev veya 25 dairesel bir veya mütaaddit apartmanlardan aşağı olmamak şartıyla ve bu inşaatın yarısını yapacak sermayeyi temin etmiş olduklarına dair banka kefaleti gösterildiği takdirde tercihan kooperatiflerin ihtiyaçlarına yeter miktarda arazi ve arsa verilir, denilmektedir.

Yukarıya aynen aldığımız maddeler veya fıkralar kanunun maksat ve gayesini ve suiistimalleri önlemek kasıt ve gayesi ile sarih ve katî hükümler sevk etmiş bulunmaktadır.

Özel konutlar Yapı Kooperatifine İstanbul Belediyesince vâkı tahsise ve 6188 sayılı Kanunun hâdisemizle ilgili olan maddelerini gördükten sonra,

Komisyonumuzun kurulmasına esas olan önerge ve Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetinin kararına bir nazar atarsak araştırma konumuz sarahate kavuşacaktır.

Komisyonumuz neyi araştıracaktır.

Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetinin nazara alıp karara bağladığı önergeye aynen,

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İstanbul Belediyesince, 6188 sayılı Kanunun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istirdadı gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidî yapıldığı ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğradığı iddiaları basında yer almaktadır.

Umumi efkârda geniş akisler uyandıran bu iddianın sıhhat derecesini ve hâdisenin oluş şeklini tesbit edebilmek üzere içtüzüğün 133 ncü maddesi uyarınca Senato Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

İmzalar

Bu önerge Umumi Heyette aynen oylandığına göre, araştırma konusu Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine belediyece vâkı arsa tahsis ve tapuya tescilinden sonra 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesine muhalefetin başladığı tarih ve muameleleri kapsamaktadır.

12 nci maddeye muhalefet ne zaman başlar. Bu tarih ve muameleyi tesbit de mümkündür ve hükümde, yukarda maddeyi aynen aldığımızı göre evvelâ arsanın tahsis ve tescil tarihini tesbit iktiza etmektedir. Bu da arsa tahsis tarihi 22 . 10 . 1954 - tahsis sözleşmesinin tarihi 17 . 8 . 1955, tapuya tescil tarihi ise 14 . 10 . 1955 tarihi bulunduğuna göre, 12 nci maddeye göre hesaplanacak tarih esas olan tahsis bu tarihtir. Belediyenin geri alabilme hakkının doğması için tetkik edilecek nokta :

1. Tescil tarihinden itibaren bir sene içinde başlanmış mı?
2. İki yılda bitmiş midir?
3. Bu müddetleri değiştirebilir mi? Değiştirse yetkili merci neresi veya kimdir? Âzami müddet üç yıldır.

Mahallen vâkı görgü hali âle iddialar, bir yılı içinde başlanmadığı değil ve fakat üç yıl zarfında ikmal edilmediği olduğuna nazaran ikmal tarihi üç yıl sonraki bir tarih olacaktır. Bu da tescil tarihi 14 . 10 . 1955 olduğuna göre, üç yıl sonraki tarih 14 . 10 . 1958 tarihidir.

Bu durum karşısında 14 . 10 . 1958 tarihinde inşaat bitirilmediğine göre belediyece 15 . 10 . 1958 tarihinde arsa ve inşaat el koyarak geri alınması kanunun madde ve ruhuna uygun bir emir iken yerine getirilmemiştir. Bu hal 1965 yılına kadar da kanun emrine aykırı olarak devam etmiş ve bugüne kadar da devam edegelmiştir.

SAHFALARI VE NEDENLERİ

Belediyenin el koyma yetkisinin doğduğu tarih olan 15 . 10 . 1958 tarihine kadar cereyan eden muameleler :

1. 6188 sayılı Kanunun emri gereğince Genel Meclisin 23 . 2 . 1954 tarihli oturumunda belediyeye ait ve 5228 sayılı Kanunla intikal etmiş arazi ve arsalardan imar hudutları haricinde kalanların imar hudutları içine alınması ve bunlar için de araştırma konusu olan arsaların ucuz mesken sahası olarak belirtilmesi İmar Komisyonunun 24 . 2 . 1954 tarihli raporu ile tasvibe arz edilmiş ve Genel Meclisin 25 . 2 . 1954 tarihli toplantısında kabul edilmiştir.

2. 6188 sayılı Kanunun 9 ve 20 nci maddeleri gereğince ucuz mesken sahası olarak tahsis edilen arsa ve arazide inşaatı tanzim eden mevzii imar plânları İstanbul Belediyesi Emlâk ve Kamulaştırma Müdürlüğüne tanzim edilmiş ve Genel Meclisin kararına bağlanarak tasdik için gönderildiği Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği sayı 32 - 9073 ve 17 . 3 . 1954 tarihinde tasdik edilenler meyanında İstanbul Belediyesi Başkanlığına gönderilmiştir.

Tetkik ettiğimiz evrakta göre ve dinlenen şahitlerin beyanına nazaran Beşiktaş Mecidiyeköy Balmumcu mevkiinde ucuz mesken sahası olarak tevziî gazetelerde 3 . 7 . 1954 ta-

rihinde ilân edilen ucuz mesken mahallesinin muhtelif tarihlerde ilânları sonunda 18 . 8 . 1954 tarihi akşamına kadar vâkı müracaatları tesbit eden müracaat defterine göre 153 hakiki şahıs ve 17 mesken kooperatifinin müracaat etmiş olduğu mezkûr kanunun 16 ncı maddesinin kooperatiflere tanıdığı tercih nazara alınarak ve bunlardan da 6 tanesi 16 ncı maddede gösterilen inşaat bedelinin yarısına ait banka kefaletini getirmiş olduklarından bu 6 sı, 3 ü de mezkûr kanunun 13 ncı maddesi hükümlerinden faydalanarak bâzı mecburiyetlerden vâreste tutulan 3 işçi kooperatifi ki, ceman 9 kooperatif 22 Ekim 1954 gününde ve noter huzurunda çekilen kur'a ile 9 parça ve 86 parsel, 86 evlik arsanın değişik sermayeli ve mahdut mesuliyetli Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine isabet etmiş ve tahsis Daimî Encümenin 22 Ekim 1954 tarihli toplantısında karara bağlanmıştır.

3. 9 parça ve 86 parsellik ve 86 evlik bu ucuz mesken mahallesinin 17 . 3 . 1954 tarih ve 32/9073 sayılı yazıları ile tasdik edilen mevzû imar plânında belediyece tanzim edilmiş ve 86 ev yeri tesbit edilmiş bulunmakta idi.

Kanuna muhalefet :

4. Bu tarihten sonra Kooperatife tahsis edilen 2 ncı mevzû imar plânı teklifi ile başlamaktadır. Mezkûr kooperatif yetkilileri tarafından hazırlanan mevzû imar ve ifraz plânı İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğüne teklif edildikten sonra tasdik için İstanbul Belediye Meclisine sevk edilmiş, Belediye Meclisi 6188 sayılı Kanun ve tatbikatı ile görevli olarak kurulan belediyenin Mesken ve Gecekondu Müdürlüğü'nün mütalâasını almadan İmar Encümenine sevk etmiş, İmar Encümeni de Mesken ve Gecekondu Müdürlüğü'nün mütalâasını almadan ve 6188 sayılı Kanunun âmir hükümlerini yerine getirmeden ve ona aykırı olarak ve gerek ciheti tahsis olunan 86 üyeye 86 ev yeri ve gerekse Belediy il Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi arasında İstanbul 6 ncı Noterliğinde akdedilmiş olan arsa tahsis sözleşmesinin sarih hükümlerine aykırılığı ve tapuya vâkı bütün bu hususları cami tescil de nazara alınmadan 23 . 10 . 1955 tarihli mazbatayı tanzim ile Belediye Meclisinden gerekli karar istihşal edilmiş, ve muameleyi İmar Müdürlüğü Valilik kanalıyla tasdik için Nafta Vekâleti Yapı ve İmar İşleri Reisliğine gönderilmiştir.

Mezkûr Bakanlığın İstanbul Valiliğine cevaben yazdığı 40765 sayı ve 20 . 12 . 1965 tarihli yazılarında teklif edilen mevzû imar plânındaki blok apartman sitesinin hektar başına 320 kişi almasının esbabı mucibesinin kabul edilmediğinin ve hektar başına 200 kişi düşünülmüş nâzım imar plân esaslarının değiştirilmesi uygun görülmediği ve plânda bu yolda değişiklik yapılarak onandığı bildirilmiş ve fakat onların da gözünden bu mevzû imar plânı tadilinin şahısların kendi arsalarına yaptıkları inşaatla ilgili olmayıp 6188 sayılı Kanuna göre ucuz mesken olarak hazırlanmış bir plânın tatbikatı bulunduğu ve ucuz mesken inşaatının tatbikatı olan birinci plânın öpkasının zarureti gözden kaçmış bulunmaktadır.

İmar Müdürlüğü'nün 7 . 12 . 1956 tarih ve 5427 numaralı yazılarına muhtelif tarihlerde yazılan yazılara karşı Belediye Mesken ve Plânlaştırma İşleri Müdürlüğü tarafından 25 . 4 . 1957 tarihli yazı ile 17 . 3 . 1954 tarih ve 32/9073 sayılı yazısı ile tasdik ve tekemmül ederek müsaddak imar ve ifraz plânı şehir imar plânları üzerlerinde işlenmesi ve şehrin diğer imar plânları mevzuunda hıfzı için 11 . 11 . 1954 tarih ve 4305 nolu yazı ile İmar Müdürlüğüne gönderildiği.

Bu kere yukarda tarih ve numarası gösterilen yazılarıyla bu plânın mevcudiyetinden ve tadilinden ve evvelki kararların iptalinden bahsedilmeksizin, değiştirildiği ve Belediye Meclisinden geçirilerek katıleştirildiği evvelki plânda arazinin 86 ev yerinden ibaret bulunmakta 86 şahıs için kur'ada sıra kazanan mezkûr kooperatife tahsis edilip ferâğın verildiği; bu defa değişen plânda aynı şartların mutabakatı tetkik edilmeksizin binaların kat adedi ve her kat-taki daire mesken adedi gösterilmemiş bulunması ve keza eski kararlara uygun olarak nâzım plânda yeşil saha olarak bırakılmış park yeri ve ücretsiz belediyeye terki, âmme için gazino, tenis kortları, çocuk bahçesi gibi sosval tesislerin nerede ve nasıl yapılacağı bildirilmediğine göre bu hususun tetkiki projenin talebi ile anlaşılmaktadır.

Bu yazışmalar da gösteriyor ki, 6188 sayılı Kanun ve onun âmir hükümlerine muhalefet daha 1956 senesinde mezkûr kooperatifin meâil temsilcileri tarafından ihlâl edilmiş ve buna Belediye İmar Müdürlüğü ve Encümeni ve Belediye Meclisi katılmak ve Mesken ve Plânlaştırma İşleri Müdürlüğünün ikazları nazara alınmadan ilgili organlara devam edilmiştir.

86 evlik bir inşaatın yarısını yapacak sermayenin temin edildiği nazarı itibara alınırsa bu plân değişikliği ile yapılması öngörülen 216 küsur lüks inşaatın ikmaline kooperatifin malî gücünün yetmeyeceği ve fazla katların satılmıyacağı bu teşebbüsün tahtında 6188 sayılı Kanunun getirdiği kolaylıklardan istifade ile ve fakat o kanuna muhalif birtakım gayeler ve menfaatler dâksinüldüğünün gözden kaçmaması iktiza eder idi.

Kanuna uygun olarak tahsis ve muamelesi ikmal edilen, Mahdut Mesuliyetli Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilen ucuz mesken sahası arazi ve üzerindeki inşaatın serencamı böyle başlamış ve devam edegelmiş bulunmaktadır.

6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesindeki âmir hüküm ve katî müddetlerin müruruna rağmen 1962 yılında ucuz mesken vasfında yapılmış ve ikmal edilmiş 48 daire iskân müsaadesi alınmadan 48 üyenin irtifama verilmiş ve geri kalan 5 blok 156 ilâ 170 dairelik inşaat yarım vaziyette kaldığı İstanbul Belediyesi Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün 26 . 10 . 1964 günlü yazısından anlaşılmaktadır.

Şu hale göre, 26 . 10 . 1964 tarihine kadar hiçbir Belediye organı ve görevliler tarafından 6188 sayılı Kanununun âmir hükümleri nazara alınıp gerekli işlemlerin yapılmadığını sarahatle görülmektedir.

26 . 10 . 1964 tarihinde başlayan ilk hareket :

İstanbul Belediyesi Mesken ve Gecekondu Müdürlüğü 26 . 10 . 1964 tarih ve 5424 sayılı yazısı ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilen arsalar üzerine yapılan inşaatın müddetinde ikmal edilmediği cihetle 6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin tatbiki için Riyaset Makamından müsaade istenilmesi üzerine Kanununun âmir hükümünün icrasına tevessül edildiğini görmekteyiz. Bu yazı üzerine Riyasetin muvafakati istihsal edilmiş ve Hukuk İşlerine yazılan 4 . 11 . 1964 gün ve 5696 sayılı yazı ile mezkûr inşaatın kıymet takdiri muamelesinin icrası talebedilmiş ve Belediye Hukuk İşleri Müdürlüğüne 19 . 3 . 1965 tarihinde 2 nci Asliye Hukuk Mahkemesine kıymet takdiri tesbit davasının açılmış bulunduğunu görmekteyiz. Gecekondu Müdürlüğü, Kanununun 12 nci ve diğer ilelî maddeleri ile ekdedilmiş mukavelelerin hükümlerine muhalefeti tesbit etmiş ise de inşaatın başlayan faaliyetinin durdurulması hususuna tevessül olunmadığı anlaşılmaktadır.

Takdiri kıymet hususundaki muameleler cereyan ederken 1965 senesinin 4 Mayıs tarihinde Beşiktaş Belediye Şubesi Müdürlüğüne yeni tayin edilerek vazifeye başlayan Erdoğan Tüzel 17 . 7 . 1967 tarihli ifadesinde, halen Beşiktaş Belediye Şubesi Müdürü olduğunu mevzuum tahkikat olan inşaatı yeni tayin edildiğinde bölgesini dolayınca İmar Kanununun 10 ncu maddesiyle verilen inşaat müddetinin geçmiş olduğunu görerek 5 . 5 . 1965 tarihinde inşaatın temdit müddeti istihsal edilinceye kadar durdurulmasını emrettiğini, Şube Başmühendisi Halit Çarkınan tarafından 6 . 5 . 1965 tarihinde mühür altına alınarak inşaatın durdurulduğunu ve 7 . 2 . 1966 tarihine kadar inşaatın mühürlü kaldığını bir taahhüt Belediye Riyaseti İmar Müdürlüğü ifadedi 966/591 sayılı emir ile inşaatın ruhsata başlanmış haveli alınmış 18 aylık şartlı bir ruhsatname ile inşaatı yeniden bağlandıığını beyan etmiştir. Demek ki:

Filî müdahale ve inşaatın durdurulması yalnızca İmar Kanununun 10 ncu maddesine muhalefet bakımından vukubulmuştur. Beşiktaş Belediye Müdürlüğünün hâdiseye yalnız bu yönden el koyması inşaat ruhsatında mezkûr sahanın 6188 sayılı Kanuna göre normal inşaat sahiplerine verilen müddetten kısa ve o kanuna verilmiş kayıtlı bir inşaat müsaadesi olduğunu anhyamamasından ileri gelmektedir. Bunun sebebi yukarıda da arz ettiğimiz gibi 6188 sayılı Kanununun âmir hükümlerinin daha 1955 yılında İmar Müdürlüğü ve İmar Komisyonunda ihlâl edilmiş bulunmasından ileri gelmektedir.

İnşaatın bu yolda durdurulmasına takaddüm eden muameleler :

1965 senesinin Millî Eğitim Bakanlığı Yapı İşleri Başkanlığı, Kooperatife ait bu binaların akademi ve teknik okul yurdu olarak kendilerine devrini talebetmiş usulü muameleler cereyan etmiş ise de Hukuk İşleri Müdürlüğü mesken olmak üzere Hazine'den alınan yeri, başka maksatlara tahsisi 6188 sayılı Kanununun 19 ncu maddesine muhaliftir mütalâası üzerine ret cevabı verildiği görülmüştür. Bunun gibi nâtamam binalara başka taleplerin de zuhur ettiği rivayet olmuştur.

6 . 5 . 1965 tarihli inşaatın mühürlenmesi ve onu takibeden muameleler :

Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün talebi üzerine Hukuk İşleri Müdürlüğünce adli kazaya açılmış olan kıymet takdiri tesbit dâvası devam edegelmiş aynı zamanda 9 . 6 . 1965 günlü yazı ile ilgili kooperatiften tasfiye işlemine esas olmak üzere ortakların durumu, projeler, sarfiyata ait vesail, kanuna göre verilmesi mecburi belgeler ve bilgi, talep ve tetkikler neticesiz kalmışsa da yazışmalar devam etmiştir.

Hâdisenin Belediye Meclisine intikali :

Belediye Meclisine intikali :

1. İnşaatın durdurulması ve kıymet takdiri muamelesinin yapıldığı, hâdisenin dedikodulara meydan verilmeden bir an evvel Belediye Başkanlığına keyfiyetin tabhiki ve Kavanin Komisyonuna dosyanın havalesini Belediye Meclis Riyasetine, Belediye Meclisi üyelerinin verdiği bir karar (bu karar komisyonca havale edilmiştir. Taktir tarihi : 11 . 6 . 1965)

2. 8 . 6 . 1965 gün ve 4320 sayılı Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün Riyaset Makamına yazdığı yazısından mevzu bahis inşaatın müddetinde yapılmadığı, durdurulmuş bulunduğu ve bu inşaat hakkında 6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin tatbiki için gerekli kıymet takdirinin yapıldığı, Hukuk İşlerinde lüzumlu mütalâanın alındığı ve binaenaleyh 12 nci maddenin tatbiki için Riyaset Makamının tensibine arz edildiği ve bu mütalâanın altına aynen,

Belediye Meclisine takdim :

1. Belediye Kanununun 70 nci maddesine göre 1 000 Tl. sından fazla bir ihtilâfın sulhen veya dâva yolu ile halli hususunda karar ittihazi,

2. Müddet temdidi veya tasfiye edilerek inşaatın ikmali ve bilâhara satılması veya iskân olunanların terki mütebaki kısmının tasfiyesi kararı alınmak üzere 17 . 6 . 1965 tarihinde makamdan Saffet Gürtav imzası ile gönderilmiş ve Meclis Başkanlığı 18 . 6 . 1965 tarihinde Kavanin Komisyonuna havale etmiştir.

3. Kooperatif Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün 26 . 10 . 1964 tarihinden itibaren başlıyan sorularına cevap vermemiş ve talebettiği belgeleri göndermemiştir. 12 nci maddenin tatbiki için girilen kıymet takdiri muamelesinde 19 . 3 . 1965 tarihinde muhatabolmasına ve 5 . 5 . 1965 tarihinde inşaatın mühürlenmiş olmasına rağmen, 22 . 6 . 1965 tarihinde Belediye Meclisi Başkanlığına bir dilekçe ile müracaat ederek mevzuun tetkiki ve bir karar ittihazi talebedilmiştir.

Belediye Meclisinin, 29 . 6 . 1965 tarih ve 1965/238 sayılı Kararı :

Yukarda izah ettiğimiz önerge, dilekçe, Mesken ve Gecekondu İşleri Müdürlüğünün Riyasete vâkı talepleri üzerine Riyaset teklifi olarak, Belediye Meclisine Kavanin Komisyonu mazbatasını ile birlikte sevk edilerek gündeme alınmış ve müzakeresi icra edilmiştir. Bu müzakereye esas olan makam teklifi olarak Meclise havale edilen Mesken ve Gecekondu İşleri Müdürlüğünün yazısı ve bu yazıya Riyaset tarafından mütalâa şeklinde ve hem tasfiye ve hem de temdit hakkındaki teklif olmasına rağmen müzakere konusu yalnızca Belediye Meclisi üyelerinin hâdisenin tetkiki ile dedi - kodulara mahal verilmemek ve bir an evvel bir karara varılarak Kooperatif ve Belediyenin, zarara sokulmaması şeklindeki önergeyi nazarı itibara alarak müzakere başlamış ve bu esnada Belediye Meclisi üyelerinden ve bu önergede imzaları bulunan Suat Yalkın, Mehmet Kurtoğlu, Ali Korkut, Niyazi Yıldırım, Mediha Artemel, Osman Yüceoğlu, Mustafa Turan, Hulûsi Kabataş, Orhan Öktem ve arkadaşları hakkında diğer Belediye Meclisi üyelerinden Muzaffer Atakan, Ali Rıza Talay tarafından bu müddet temdidi muamelesinin menfaat temini sureti ile imza sahipleri-

nin Meclise getirdikleri yolunda ithamkâr ve ağır konuşmalar cereyan etmiş buna mukabil imza sahipleri itham edenleri ispata davet etmişler, müzakere bu hali alınca Riyaset mütalâa ve tekliflerinin yalnızca 6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesi nazara alınarak ve Kavanin Komisyonu raporunun dışında ve ittifakla vardıkları 29 . 6 . 1965 tarihli oturumda karar fıkrası 6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin tatbiki ve makam tarafından Kooperatifin tasfiyesine gidilmesi kararlaştırıldı diye sona ermiştir.

Kavanin Komisyonu raporunda Kooperatif inşaatının 6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin âmir olarak sevk ettiği hüküm ve müddet zarfında bitirilemeyişinin kredi teminindeki güçlüklerden ileri geldiği bu halin müzmin sebebolarak kabulünün lüzumlu, kooperatifin 204 daireden ibaret olan inşaatının 48 dairesinin ikmal edilerek üyelerine tevzi edildiği ve uzun zamandan beri ikamet ettikleri, bu ikamet sebebiyle de 12 nci maddenin tatbikinın gayeye muhalif olacağı, bir an için geri alınmaya kalkılsa, kanunun vücut verdiği döner sermaye imkânlarının geri almaya kâfi gelmediği gibi Riyaset Makamının da bu güçlüğü görüp taraftar olmaması belirtilmiştir. Raporunda bu kanuna göre kurulmuş, arsa tevzi edilmiş diğer kooperatiflere müddetler geçmesine rağmen tatbik edilmeyen 12 nci maddenin yalnız bu Kooperatife tatbikinın hak ve adalete uygun düşmeyeceği ve makamın teklifi göz önüne alınarak ve 18 aylık bir inşaat ruhsatı verilmek suretiyle müddet temdidinin doğru olacağı yazılıdır. Komisyon Başkanı Abdurrahman Şeref Lâç Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün yazısında işin tamamen tasfiyesi talebedildiği halde makam tarafından yazılı ve Saffet Görtay imzalı alternatiflerle dolu bir taraftan tasfiye diğer taraftan mehil ihdası ileri sürülmekte bulunduğuna değinerek katî teklifin bilinmesi zaruretini dermeyanla bilhassa tasfiye kararı hakkında Belediye Riyasetince mi, yoksa Belediye Meclisince mi karar alma hususu yazı ile sorulmuş ve Riyaset adına Saffet Görtay imzası ile Belediye Kanununun 70 nci maddesinin 13 ncu fıkrasına göre Kooperatif ve Belediye arasında bir ihtilâfın vücutu kıymet takdirini tesbit dâvası ile de mevcut iken ancak Belediye Meclisinin karar verebileceği ve Belediye Riyasetinin yetkisi dışında kalan bir hâdise olduğu şeklindeki cevap üzerine Komisyon Başkanının muhalif kaldığı görülmektedir.

Belediye Meclisinin 29 . 6 . 1965 tarihli toplantısında alınan 965 - 238 sayılı 12 nci maddenin tatbikına dair kararın neticeleri :

Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi hakkında (6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin tatbiki ve makam tarafından Kooperatifin tasfiyesine gidilmesi kararlaştırıldı.) şeklindeki ve Kavanin Komisyonu mazbatasının reddini mutazammın metin;

1. Belediye Riyasetinin Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi inşaatı hakkında 6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin tatbiki ve işin tasfiyesine 29 . 6 . 1965 tarihinde karar verildiği bir vâkıadır.

2. Belediye Reisliği Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün mütalâasını tasvip ile kıymet takdirini cihetine diğer bir deyim ile tasfiyeye tekadülüm eden muamelelerin icrasına 1965 senesinin 3 ncu ayında tevessül etmiş bulunmaktadır.

3. Bu icrai Belediye Meclisi kararı Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi yetkilileri tarafından Danıştay 6 ncı Dairesine 18 . 10 . 1965 tarihinde açılan bir dâva ile iptali talebedilmiş ve aynı zamanda tehiri icra talebinde bulunulduğu dosyalarımıza koyduğumuz suretlerden anlaşılmaktadır. Serd edilen iptal talebi esbabı mucibeleri meyanında enteresan olan mezkûr Belediye Meclisi kararının yazılış ve oylanış tarzındaki bir sehivden ibarettir ki, bu sehiv yukarıda yazdığımız karar fıkrasında da görüleceği üzere 12 nci maddenin tatbikinın makam tarafından kooperatifin tasfiyesine gidilmesi kararlaştırıldı şeklinde yazılmış olmasından ibarettir.

Belediye Meclisince mezkûr 12 nci maddenin tatbiki hakkında 29 . 6 . 1965 tarihinde verilen 238 sayılı Kararın iptali için Danıştaya açılan dâvada talebedilen tehiri icra kararı ancak 20 . 4 . 1966 gününde bir karar verilmiş ve bu karar Belediye Meclisinin 29 . 12 . 1965 tarihli toplantısında, bir evvelki kararından rücu ile 6188 sayılı Kanunun ruhuna ve maddelerindeki katî ve sarîh mânaya aykırı olarak ittihaz ettiği karar ile Danıştayca ortada dâva mevzuu kalmamış olmasındadır. Bu da Kooperatif dâvasının reddi ile neticelenmiştir.

Tehiri icra kararı verilmesi hususuna gelince: En mühim sebep Kooperatifin tasfiyesi hakkındaki Meclis kararındaki hüküm fıkrasıdır.

Şirketlerin tasfiyesi, Ticaret Kanunu hükümlerine ve şirketin statüsündeki mevcut hükümlere göre ortaklar tarafından ittifakla veya ortakların müracaatları ile mahkemeler tarafından verilecek kararlar ile mümkündür. Bu malûm karşısında da olsa Belediye Meclisinin bir şirket hakkında tasfiye kararı vermesi mümkün değildir.

Danıştayın tehiri icra kararı vermesi bunun gibi sebeplere dayanmaktadır.

Danıştayca verilen tehiri icra kararının hâdiseye tesiri olmamış gibidir. Çünkü; 29 . 6 . 1965 tarihinde 6188 sayılı Kanunun mezkûr Kooperatif inşaatı hakkında tatbiki ve 12 nci maddeye göre inşaaata kıymet takdir edilerek geri alma yetkisi makama verildiği halde Danıştaydan verilen tehiri icra kararı 18 . 10 . 1965 tarihinde açılan dâvadan sonra ve 1966 senesinde verildiğine göre bu iki tarih arasında geçen 6 ay gibi bir müddet zarfında işin tasfiyesinin ikmalî iktiza eder idi.

Bu kararın tatbiki Belediyece takdir edilen 4 küsur ve mahkemeye yaptırılan tesbite göre de 7 küsur milyon lira bir bedelin temin ve tediyesine bağlı bulunmaktadır. Bu miktar paranın temin yolları tetkik edildiğinde görülecektir ki, 6188 sayılı Kanuna göre tesis edilmiş olan döner sermaye fonu mevcuttur. Belediyenin iştiraki bulunan ve % 56 hissesine sahibolduğu bir imar limited şirketi mevcut bulunmaktadır. Tetkikatımızda gördük ki, Belediyenin döner sermaye fonunda iki milyon civarında bir meblâğın bulunduğudur. Yapılan tesbite göre, makam 6 aylık bu zaman içinde kanunun âmir hükmünü yerine getirmeye Belediye Meclisi kararna göre tevessül etmiş olsa ve malî imkânları kâfi gelmediği halde, yine de Belediye Meclisinden bir karar almak suretiyle karşılığı olan bu iş için gerekli nakdi temin edebilir idi. Maalesef makam, kararın ve Kanunun âmir hükmünün icrasına tevessül dahi etmemiş, bir nevi ihmal ve tekâsül içinde 29 . 12 . 1965 tarihine kadar 6 ay gibi uzun bir müddet oyalanmıştır. 29 . 12 . 1965 tarihinde Belediye Meclisi 29 . 6 . 1965 tarihli kararından rücu ile 6188 sayılı Kanunun âmir hükmüne aykırı olarak almış olduğu müddet temdidi kararna kadar cereyan eden hâdiseler gösteriyor ki, o ana kadar 6188 sayılı Kanun karşısında sorumlu durumda bulunan Kooperatif yetkilileri ile Belediye sorumlularına ilâveten bu defa karar organı olan Belediye Meclisi üyelerinin büyük bir kısmı da katılmış bulunmaktadır.

Dosyanın tetkikinden Belediye Reis Muavini Saffet Gürtav'ın (Halen İ. E. T. T. Umum Müdürü) ifadesinden de anlaşıldığı üzere mezkûr inşaatın akademi bina ve pansiyonu yapılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığına devri hakkındaki müracaat üzerine Belediye Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün 11 . 3 . 1965 tarih ve 2162 sayılı yazısı ile bu devrin mümkün olup olmadığı hususunda Belediye Hukuk İşlerinden istenilen mütalâaya, Hukuk İşleri mesken olmak üzere Hazine'den alınan yerin başka maksatlarla istimalî ve tahsisi caiz değildir, 6188 sayılı Kanunun 19 ncu madde hükmü diğer maddelerin âmir hükümleri ile beraber icabeder diye verdiği 17 . 5 . 1965 günlü ve 964/1377 sayılı Hukuk İşleri yazısından anlaşılmaktadır.

Burada İmar ve İskân Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı hâdiseye elkoymuş müfettişler gerekli tahkikata tevessül etmiş bulunuyordular. Belgelerde görülen elkoyma tarihi 1965 senesinin Haziran ayına tesadüf etmektedir.

Belediye meclisinin 2 nci kararına ait muamele, 19 . 10 . 1965 tarihli kooperatif dilekçesinin belediye meclisi başkanlığına verilmesi ile başlanmaktadır. Belediye meclisinin çalışmasına ait talimatname sarahatle göstermektedir ki, bütün müracaatların belediye riyasetine yapılmasının öngörüldüğüdür. Belediye meclisi, belediye riyasetinin en büyük karar organıdır. 1580 sayılı Belediyeler Kanununun 70 ve ilgili diğer maddeleri makam tarafından ve belediye meclisinin tabii başkanı olan belediye reisi ve onun adına bu yetkiyi kullanacak reis muavinleri tarafından meclise arz edilen hususlarda karar verebilir. Belediye meclisleri vâzın kanun mevkiindeki teşriî meclislere ne meclis olarak ve ne de üyelerinin sıfat ve salâhiyetleri bakımından benzemezler. Bu sebepledir ki, usulsüz olarak belediye meclisi başkanlığına sunulmuş bütün dilekçeler belediye

meclisi başkanlığı tarafından makama, yani belediye riyasetine gönderilmektedir. Makamın bunları meclise getirip getirmemesi kendi tasarruf ve kararına bağlıdır. Hal böyle iken kooperatifin inşaaı hakkında geri alınıya mütedair belediye meclisince alınan 29 . 6 . 1965 tarih, 238 sayılı karardan rücu ile inşaaata devam için munzam müddet talebeden müracaatı Meclis Başkanlığından makama gelmiş, makam da, 19 . 10 . 1965 gün ve 485 sayılı yazı ile Meclise gerekli saydığı malûmatı vererek Meclise bir karar ittihazını kabul etmiş bulunmaktadır.

Bu dilekçe ve makamın yazısı üzerine hâdise Kavanin Komisyonuna havale edilmiş bu kere Kavanin Komisyonu yine eski mütalâasını vererek müddet temdidinin caiz olduğu ve bundan evvelki mütalâasında olduğu gibi 18 aylık bir inşaat ruhsatı verilmesi mütalâasında bulunmuş, neticede, belediye meclisinin 2 nci seçim döneminin 3 ncü toplantı yılında yaptığı 1 nci olağanüstü toplantının cereyan ettiği 29 . 12 . 1965 tarihli gündemde müzakere konusu olmuştur.

29 . 12 . 1965 tarihli ve onu takibeden müzakereler :

İlk söz alan Kemal Çilingiroğlu 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin âmir bir hüküm olduğu, Kooperatif, tahsis edilen arsaların tahsis ve tapuya tescili yapıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde inşaaata başlamaları, eğer bir yıl sonuna kadar başlamazlarsa, inşaaata başladıktan sonra iki sene içinde inşaatı bitirmezlerse bu arsaların geri alınacağı, bu halin âmir bir hükmün icrası olduğunu İstanbul Belediyesinin bir vâzın kanun olmadığına göre belediyenin «Ben kanunun âmir hükmünü tatbik etmiyorum, suimisali emsal diye kabul ediyorum, demek suretiyle, kanunun âmir hükmünü tatbik etmiyorum» diyemeyeceğini bu noktanın halledilmesinden sonra esas hakkında konuşacağını beyan eylediği,

Fikret Ayanoglu : Riyasetten bâzı sualler soracağını beyanla:

1. Ucuz mesken vasfını kaybettiğine göre bu kooperatife 6188 sayılı Kanun hükmünün tatbik edilip edilmeyeceğinin açıklanmasını,
2. Riyasetin döner sermaye kalmadığına göre Hükümetten yardım talebetti mi?
3. Bitmiş 48 daire sahiplerine teslim edildiğine göre nâtamam olanların kıymetleri hesaplandı mı?
4. Haziran 1965 ayındaki müzakerelerde nâtamam olan dairelerin bir inşaat mütaahhidi tarafından yaptırılıp Hürriyet Gazetesinde ilân vermek suretiyle satış için bâzı şahıslara daireleri satmak için resmî dairelerle temas etmiş, anlaşma yaparak para aldığı beyan edildiği için, riyaset, belediye müfettişlerine bu mevzuu tetkik ettirdikten sonra mı Meclise getirdi?
5. Bu kooperatifin ruhsatının temdidini için belediye meclisinin karar verebileceğinin hangi kanunda yazılı olduğunun açıklanmasını, mâruzatının bundan ibaret olduğunu ifade etti.

Riyaset adına Meclise izahat veren Reis Muarini Saffet Gürtav ise, aynen:

Bu kooperatife müracaatından itibaren tam bir sene sonra ruhsat verildiği, o tarihten itibaren kanunun tatbiki icabederken belediyenin 1965 senesine kadar kanunun o hükmünü tatbik etmiyerek inşaatın devamına müsaade ettiğini, burada zımni bir ruhsat, zımni bir muvafakat olduğunu, kooperatiflerin hiçbirine bir sene zarfında ruhsat vermenin imkânı olmadığını, bunun kısmi sebebinin belediyede, kısmi sebebinin de kredi müesseselerinde olduğunu, kooperatife bir suimiyet yüklemek mümkün olmadığını, 250 - 300 daireyi kooperatifin iki sene içinde ikmal etmesinin mümkün olmadığını bunun sebebinin yine kredi müesseselerinde olduğunu bundan evvel de arz ettiği gibi, kanunun o maddesinin hemen hemen hiçbir kooperatife tatbik etmediklerini, bu yerlerin ucuz mesken vasfını kaybettiğini, burasının daha evvel ucuz mesken sahası olduğunu, bir hakkı müktesebi olduğunu, fakat Hükümet tarafından çıkarılan bir talimatname ile bu vasıf iptal edildiği için bugün bu kooperatiften bu arsaları geri bile alsalar her hangi bir kooperatife tahsis etmeleri gerektiği halde hakkı müktesebin devam etmemesi sebebiyle meskûn olan bu binalara kredi temin etmenin mümkün olmayacağını, hiçbir kooperatifin bu binaları devralamayacağını, zira sosyal binalar vasfında olmadığını, kredi temin edilmeyeceğini, peşin para verip de bu binaları alacak bir müessesenin olduğunu zannetmediğini, belediyenin bu konuda Hükümetten bir yardım istemediğini, zira mevzuatın buna müsaidolmadığını, diğerlerine 48 dairenin haricinde olanlara hiçbir kıymet takdirinin yapılmadığını, heyeti umumiyesinin kıymetinin kooperatifin bir kıymet takdiri-

nin tasfiyesine girdiği takdirde 5 milyon 81 bin beşyüz seksendört lira 77 kuruş ödemek lâzım geldiğini, Hürriyet Gazetesindeki hândan sonra bir teftiş yapılmamış olduğunu, devamla karşı tarafın Devlet Şûarasında dâva açtığını ve 1580 sayılı Kanunun Belediye Meclisine birçok vazifeler ve salâhiyetler vermiş olduğunu ve satılan daire bulunmadığını beyan ettiğini belediye meclisi zabıt hülâsasından ve komisyonumuza verdiği şifahi ve yazılı ifadelerden öğrenmiş bulunuyoruz .

Belediye Meclisi Üyelerinden Ziya Başer gerek zabıt hülâsasındaki beyanları ile gerekse komisyonumuza verdiği ve imza edemediği ifadesinde,

Meclisin 12 nei maddenin tatbikine dair bir karar alamıyacağı ve bu alınan kararın sakat bir karar olduğu, diğer kooperatiflere müddetler verildiği, 12 nei maddenin işlemeyen bir madde olduğu yolundaki beyanları bilhassa ilgi çeken bir hukukçu beyanı olarak rapora dercedilmiştir.

Aynı celsede Hukuk İşleri Müdürünün mütalâasının alındığı ve zabıt hülâsasında, 6188 sayılı Kanunun 12 nei maddesinin âmîr hüküm olduğu ve mutlak tatbikinin icabettiği,

Muzaffer Atakan; hâdiseyi tekrar hikâye ile mütaahhit Kazas'ın açıktan açığa daire sattığını beyan ile sözlerine devam ettiği verdiği ifadele görülmektedir.

Neticeî müzakerede, Kavayit Komisyonunun 29 . 6 . 1965 günlü ve 238 sayılı Belediye Meclisince müttihaz 6188 sayılı Kanunun 12 nei maddesinin tatbiki ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis ve tescil edilip müddetinde inşaatı ikmal edilmediğinden geri alınmasına dair karardan rücu ile 18 aylık bir mühlet verilmesini uygun gören mütalâası 4 . 1 . 1966 günlü toplantıda oylanarak 966/2 sayılı karara bağlanmış bulunmaktadır.

Belediye meclisinin her iki toplantısına ait müzakere zabıt hülâsalarını tetkik hem ilgi ve hem de bir dersi ibret olarak tavsiyeye şayandır.

Müzakereler, bir tek steno ile tutulmuş ve o usul bugün hemen hemen terk edilmiş olduğundan tetkik ve deşifreye imkân da bulunmamıştır.

Bu tenkid kararından sonra aynı kooperatife belediyeye ait 253,45 lik bir parselin de bedelsiz ve karşılıksız, Reis Muavini Safiîet Gürtay imzalı yazı ile hibe edildiği tapu kayıtları ile sabit olmuştur.

Tahrikat devam ederken alınan ek malûmat ve toplanan deliller :

İfadesine müraasat edilenerin katî beyanları ve ip uçlarına binaen, satışların yapıldığı kanaatine varılarak mütaahhit Kazas'ın da ifadesine müraasat edilmiş ve kooperatifle arasında iki mukavele yapıldığını beyan etmesi üzerine bunların ibrazı talebedilmiş, bir taraftan da Beşiktaş Noterliğine yazılan yazıya alınan cevapta bazı satış iddiaları sabit olmuştur.

Kooperatifle mütaahhit Kazas arasındaki iki mukavelelerin aslı ve tatbikatı, yarım kalan inşaatın ikmalinin mütaahhide verildiği, karşılığında da para yerine ikmal edilecek dairelerden bloklar gösterilmek suretiyle mütaahhidin göstereceği şahıslar üye kaydedilmek ve bedelleri mütaahhit tarafından tahsil edilmek suretiyle satılmak şartını ihtiva etmektedir.

Tesbit edebildiğimize göre ilk teslim edilen 48 daire hariç ikmal konusu olan 216 daireden 124 ü Kooperatife 92 si mütaahhide aidolacağıdır.

Bu hususlar beyan delil ve tatbikat ile subuta varmaktadır.

İmar plânındaki değişikliklerin belediyeye yüklediği zararlara bir misal :

Fatih Millet Caddesinde 376 pafta 1549 ada 3 parsel sayılı gayrimenkul 1/500 ölçekli ve 15 . 9 . 1960 tasdikli imar plânında iskân sahasında, 2 parsel yol ve yeşil sahada kalmakta iken 1962 senesinde 3 sayılı parsel durumunda değişiklik yaptırılmış geri çektilmiş ve 1963 senesinde de 2 sayılı parsel, o durumda olanlar iskân sahasına alınmış ve bu karar Belediye Meclisince onanmış.

3 sayılı parsel sahipleri Danıştay 6 ncı dairesine açılan tazminat dâvası ile bu değişiklikten ötürü 582 240 lira tazminata mahkûm olmuştur. Meccuu 600 küsur bin liradır.

Bu değişiklik yapılmasa idi, Belediye 600 küsur bin lira ödemiyecekti.

İmar plânı tadiline de bir zaruret yokmuş. Mesulleri ne aranmış, ne sorulmuş.

Bir an için istimlak edilse mevzuubahis 268 M² lik yere 670 000 lira âzami bir para ödeneceği bildirildiğine göre durum garip bir hal almaktadır.

Belediye Meclisinin plân değişikliğine yetkili olması kâfi görülmüş yolsuzluğa misal olarak halkın dilindedir.

Bakanlıkların işe el koyması :

Hâdiseye Dünya Gazetesinin 8 . 7 . 1965 tarihli nüshasındaki neşriyat üzerine Bakanlık makamının 23 . 7 . 1965 tarihli ve Özel Kalem 113/8/9 sayılı emirleri ile İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulunca el konmuş ve 6 . 5 . 1967 günlü ve 16/57 sayılı tezkere ile İstanbul Valiliğine tevdi edilmiş bulunmaktadır.

İmar ve İskân Bakanlığı da bilâhara el koymuş ve aynı tarihte bir fezleke ile İstanbul Valiliğine teftiş sonunu intikal ettirmiş bulunmaktadırlar.

Bu teftiş ve tatbikat 2 seneye yakın bir zaman sürmüştür.

1960 yılından itibaren çıkan Af kanunlarının sayı ve tarihleri :

1. 26 . 10 . 1960 tarih ve 113 sayılı,
2. 23 . 2 . 1963 tarih ve 218 sayılı,
3. 3 . 8 . 1966 tarih ve 780 sayılıdır.

Teftişe mübaşeret tarihi, 23 . 7 . 1965 olduğu ve son Af Kanunu tarihi 3 . 8 . 1966 olduğuna nazaran aradan tam bir sene gibi uzun ve kâfi zaman geçmiştir.

Fezlekenin tanzimi 6 . 5 . 1967, hâdisenin Senatoya intikal tarihi 16 . 3 . 1967 tarihidir. Komisyonumuz bir heyet halinde ve iki ay gibi kısa bir zamanda geniş ve arsa satışına kadar her hususu tesbit etmiş olduğumun gözden uzak tutulmaması iktiza eder.

Bakanlığın verdiği malûmat ve müfettişlerce yapılan birinci tahkikat, komisyonumuzca,

1. Zamamın 2 sene gibi uzatılması,
2. — Kooperatif ve Belediye yetkilileri ve Belediye Meclisi üyeleri bakımından yeterli görülmemiş ve,
3. Yolsuzluğun mebdai ve devam şekli ve mesulleri tam araştırılmadığı kamısına varılmıştır.

Belediye Meclisi üyelerinin mesuliyetleri :

Parlamento üyeleri hakkında Anayasamın tanıdığı meclislerdeki vâkı konuşma ve beyanlarından ve kullandıkları oyların istikamet ve neticelerinden dolayı sorumsuzluk, Belediye Meclisi üyeleri hakkında tanınmaktadır.

Belediye Meclisi üyeleri yalnız âmme hizmeti gördükleri için teşriî fonksiyonları bulunduğu cihetle âmme hizmeti gören veya âmme görevlisi olan memurlar gibi Ceza Kanunu nazarında suç unsurları tam olan bir fiili işler veya kanunun sarîh hükümlerine muhalefet ettikleri sabit olduğu anda memurları gibi ceza görecekleri gerek hukuk ve gerekse tatbikatta kesinleşmiş idari ve adli kaza kararları ile de sabit bulunmaktadır.

Belediye Meclisi üyeleri hakkındaki kovuşturmaların vazifeyi ihmalden başlayıp, vazifeyi sui-istimal ve diğer suç isnatları ile töhmetlendirilmeleri ve ispatı halinde de cezalandırılmaları görülmüştür.

Komisyonumuz yaptığı tahkikat sonunda karar organı durumunda bulunan Belediye Meclisi üyelerinin, alınan kararlardaki müzakere zabıtlarına nazaran hâdisemizde kanunun sarîh ve âmir hükmüne aykırı bir hususu, kanunu hiçe sayarak karara bağlayan müspet oy sahiplerinin sorumlu oldukları kamısına varmıştır.

Üyelerin sorumluluk nevi ve derecelerini tâyin hususu kazaya ait bulunmakla bu cihet üzerinde durulmamıştır.

Siyasi Parti Gruplarının durumları :

Belediye Meclislerinde kararlar alınırken Siyasi Parti Gruplarının ekser ahvali gruplarında müzakere ettikleri esas itibarıyla mümkün ve cari siyasi usullerden olmakla beraber, hâdisemizdeki meselenin gruplarda müzakere konusu yapıldığı Belediye Meclisi müzakere matbu zabıt hulasaları ile sabittir.

Mer'i Anayasamız, vazın kanun mevkiinde olan parlâmentodaki Siyasi Parti Gruplarının dahi birçok hususları müzakere edemeyecekleri hususunu tesbit etmektedir.

Belediyeler Kanununa göre kurulmuş olan ve serbest seçimle gelen Belediye Meclisi üyelerinin ve teşkil ettikleri Siyasi Parti gruplarının vazifeleri, beldenin ihtiyaçlarını mer'i kanunlar hükümlerine göre görmek ve yürütmek olduğundan,

Siyasi Parti gruplarında ve

Belediye Meclisinde,

Kanunun sarîh ve âmir hükümlerine karşı müzakere açıp karar alamazlar.

Komisyonumuz bu görüş ve kanaatte olduğundan, hâdisemizde 6188 sayılı Kanunun 12 nci ve diğer maddeleri âmir hükümlerine aykırı karar almada üyeleri ikna eden ve bu kararlara müspet oy kullananlar Ceza Kanunu bakımından vebukukdaki tazminat dâvaları yönünden sorumlu görmektedir.

Belediyeye seçimle gelse bile memur hukukuna tabi vazife görenlerin durumu :

Komisyonumuz tahkikat konusu olan hâdisenin yukardaki fasıllarda tafsilen beyan ettiği cereyan tarzına göre isimlerini tasrih ettiği belediye makam ve mesuliyet sahipleri ile ilgili daire mesullerinin hâdiselerdeki tavır ve hareketlerini, keza cezai ve hukukî takibata kâfi görmektedir.

Hâdiseye el koyan Bakanlık müfettişlerinin durumları :

Bakanlığın emri ile 1965 senesinde hâdiseye el koydukları halde sürüncemede bırakılarak 26 . 10 . 1960 tarihinde çıkarılan Af Kanunundan istifadeyi sağlamış olmaları bakımından Komisyonumuz bunları da sorumlu görmektedir.

Kooperatif mesulleri ve mütaahhidin durumu :

24 . 7 . 1953 tarih ve 6188 sayılı Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar hakkındaki Kanunun getirdiği kolaylıklardan istifade için kurulup 86 evlik, 86 üye için İstanbul Belediyesinin ueuz mesken sahası olarak ayırdığı sahalardan Beşiktaş Yıldız, Balmumcu mevkiindeki arsalarla çekilen kur'a neticesinde inşaat hakkı kazanan ve şartlı olarak malik olan Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi İdare Heyeti Başkanlık ve üyeliklerini işgal edenler daha 1955 senesinde mevzii tadil plânı taleb etmek suretiyle Belediye İmar Müdürlüğünü, Belediye İmar Komisyonunu, Belediye Meclisinin ilgili Belediye yetkililerini Kanuna aykırı karara sevk ederek bugüne kadar bu yolda hareketlerine devam etmişlerdir.

Kanunun sarîh hükmüne göre, ueuz mesken için tahsis edilmiş bu arsa ve inşa edilmiş bina ve dairelerin 10 sene müddetle satılmıyacağı bilerek mütaahhit Kazas'la yaptıkları mukavele ve verdikleri yetki ile vatandaşların satın alımlarıyla kanaat getirdiğimiz dairelerin noterden satılmış gibi yapılan muameleler ve keza Kanuna aykırı olarak 86 üyenin üstünde üye kaydetmeleri hususları da sorumlulukları için kâfi görülmüştür.

Mütaahhit Kazas Komisyonumuzca davet üzerine gelip verdiği ifadesinde bu hususları tamamen ve tafsilen beyan etmiş ve inşaata sarf ettiği paraları almak için Kooperatif idarecilerinin kendisi ile yaptıkları 2 adet kat tahsisi ve satmak yetkisini havi mukaveleye istinaden bu işleri yaptığını beyan etmiştir. Hâdis bir kül teşkil ettiğine göre durumunun o yolda nazara alınması gerekir.

Bu hâdiselerin cereyan ve kararların alınışında iddia edildiği gibi bâzı şahısların para alarak müessir oldukları veya vazifelerini ihmal veya suiistimal ettikleri, maddi delil veya görgü şahidi tesbit edilememiş olmasına rağmen, dinlenen şahitlerin beyanları ve Belediye Meclis müzakeratındaki karar değişiklikleri ile Komisyonumuza da bu yolda bir kanaat vermiştir.

NETİCE

Komisyonumuz, 27 . 7 . 1967 tarihinde 4 dosyadan ibaret araştırma evrakı, ifadeler, celbedilen vesaiiki birlikte tetkik ederek, araştırma için merkez ittihaz ettiği İstanbul'da Dolmabahçe

Sarayında Türkiye Büyük Millet Meclisi İdare Amirlerine ayrılmış olan salonda vardığı sonucu, bu kere yukarıda tafsil beyan ettiğimiz hususlar göz önünde tutularak, aşağıda yazılı olduğu şekilde, basına açıklanmıştır :

1. Güzel Kontlar Yapı Kooperatifi yetkililerinin 1956 tarihinden itibaren 6188 sayılı Kanunun âmir hükümlerine ve arsa tahsis sözleşmesini ihlâl ettikleri tahakkuk etmiştir.

Üyelerine ucuz mesken yapması şöyle dursun onları evsiz bırakmış ve kanunen satışı memnu olan yüzlerce dairenin mütaahhit eliyle satışına devam edildiği de ayrıca resmî vesaik ile tesbit olunmuştur.

2. İstanbul Belediyesinden bu işlerle görevli âmir ve memurlar 1957 den beri 6188 sayılı Kanunun âmir hükümlerini tatbikte ciddi davranmamışlar, bu işlerin menfaatlere uygun cereyan etmesine göz yummuşlardır.

3. İstanbul Belediye Meclisinin bu işe dair vermiş olduğu karara gelince :

Bidayetten inşaatı müddetinde ikmal etmediği için belediyece tahsis edilen arsalar ve üzerindeki inşaatların 6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesinin âmir hükmüne göre kanuni şartlar dairesinde kooperatiften geri alınması cihetine gidilmesine İstanbul Belediye Meclisinde ittifakla karara varılmış ve fakat bunun icrası belediye riyasetince gereken dikkat ve süratle yürütülmemiştir.

Belediye Meclisinin bu kararı kanunun ruhuna tamamen uygundur.

Bilâhara ve aradan 6 küsur ay geçtikten sonra kooperatif yetkilileri konuyu tekrar belediye meclisine aksettirmişler ve yapılan müzakere sonunda birinci görüşmede olduğu gibi kanunun tatbik kabiliyeti tartışılmış ve neticede: Ekseriyetle birinci karardan rücu ile 18 aylık munzam bir müddet verilmesi kabul edilmiştir. Derhal söyleyelim ki, İstanbul Belediye Meclisinin bu kararı kanuna aykırıdır. Bu karara müspet oy kullananlar kanunun açık hükümleri muvacehesinde sorumludurlar.

Belediye Meclisi üyelerinin, belediye meclisine Parlâmento üyelerinin meclislerine verdikleri kanun teklifleri gibi müzakeresi icabeden bir teklif ile belediye meclisine gelebilecekleri çalışma talimatlarında gösterildiği gibi, 1580 sayılı Belediyeler Kanununun sarahatinden de açıkça anlaşılacaktır. Belediye meclisleri kendisine riyasetin getirdiği hususlar hakkında müspet, menfi bir karara varmakla görevlidir. Yasama Meclisleri dışında bulunan mahallî meclislerde kanunların tatbik kabiliyeti münakaşa edilemez. Mer'î kanunları tatbikten imtina edemezler. İstanbul Belediye Meclisi ve komisyonlarında cereyan eden müzakerat, tahkik konumuz bakımından maalesef böylece cereyan etmiştir. Bu zihniyet rejimi temelinden sarstığı gibi anarşiye ve birçok suiistimallere yol açar. Ayrıca fırsatçılara da imkân verir. Kanuna aykırılığı sarahatle bilinen hususlar müzakere konusu yapılamaz ve oylanamaz.

4. Belediye Meclisinin birinci kararı ile araştırmaya konu olan arsalar ait geri alma muamelesi tamamlansa idi, hem kanun hükümleri yerini bulur ve hem de âmmeye hizmetlerini göremeyecek duruma düşmüş olan İstanbul Belediyesine milyonlarca liralık bir gelir sağlanmış olurdu.

5. Yukarıdan beri bertafsil izah ettiğimiz işlerde, ihmal, suiistimal ve rüşvet ile alâkaları tesbit edilecekler Af kanunlarından istifade etselerbile belediyenin zararını tazmin etmekle mükelleftirler.

6. Araştırmanın seyrine göre bizden evvel bu arsa suiistimalinin tahkiki ile vazifelenendirilen bakanlıklar müfettişlerinin maalesef hâdiseye ciddiyetle eğilmedikleri kamsına varılmıştır.

Araştırmamız süresi içinde ve 22 . 7 . 1967 tarihinde sona ermiş olup Komisyonumuzun görev hudutları içinde yaptığı tahkikata ait işbu rapor tanzim edilerek üyelerin imzaları ile birlikte Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetine arz edilmek üzere Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	Üye
Aydın Senatörü	Sakarya Senatörü	Tabii Üye	Afyon Senatörü
<i>O. S. Sarıgöllü</i>	Söz hakkım mahfuz olmak kaydıyla <i>O. Salihoglu</i>	<i>S. O'Kan</i>	<i>K. Şenocak</i>
Üye	Üye	Üye	
Amasya Senatörü	İstanbul Senatörü	Cumhurbaşkanıca S. Ü.	
<i>M. Zeren</i>	Söz hakkım mahfuzdur <i>E. Özden</i>	<i>Ö. Ergün</i>	

BAŞKAN — Komisyon raporunun müzakeresine geçiyoruz. Söz isteyen arkadaşlar Sayın Osman Salihoglu, komisyon sözcüsü olarak en sonunda konuşacaklar. Sayın Ekrem Özden raporda intibak halinde olmadığı bir husus hakkında konuşacak. Sayın Osman Alihocağil.

Buyurun Sayın Özden.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, mesele gayet açık bâriz bir şekilde huzurunuzdadır. Sözlerime başlamadan evvel şunu arz edeyim ki, bu komisyonu teşkil eden arkadaşlarımız muhtelif partilere mensuplar. Burada Kontenjan üyeleri de Millî Birlik Komitesi Üyeleri de vardı. Bilhassa mesele İstanbul Belediyesinin bu Güzel Konutlara müddet verilmesi hakkında ve kanunun tatbikatında yanlış bir zihniyete saplanan kanadı, A.P. kanadının, arkadaşlarımı himaye etmemek ve kanunları tam mânası ile tatbikatının sağlanıp sağlanmadığını bitarafâne tetkik eden bu komisyon içinde bulunan A. P. li arkadaşlarıma hassaten teşekkür ederim. Bu durum, Cumhuriyet Senatosunun bir tahkik mevzunda nasıl titizce hareket ettiğini ve parti zihniyetlerinin tamamen haricinde, bir meseleye vukufu, bilgi ile ve bitarafâne nasıl vaziyetlediğini gösterme bakımından itibarımızı yükseltmiştir.

Bu ciheti kısaca arz ettikten sonra, meselenin esasına girecek değilim. Çünkü açık, seçik bir şekilde tafsil edilmiştir, kanunsuzluk-

lar ortaya konulmuştur. 6188 sayılı Kanunun 12 nci madesi gayet sarıh olduğu halde bir sene içinde inşaata başlamak nihayet iki sene içinde inşaatı ikmal etmek icabederken ve bu madde âmir bir hükmü ihtiva ettiği halde malesef İstanbul Belediyesinin iktidar partisi mensupları Adalet Partili üyelerin yanlış tefsirleri ve üzümlere içinde hukukcular da olduğu halde, yanlış tefsirleri üzerine bu neticeler hâsıl olmuştur. Ayrıca yine esefle ifade edeyim ki, tahkike memur olan Bakanlık müfettişleri de meselelere ciddi olarak el koymamışlar, iki sene gibi uzun bir zaman bu işin sürüncemede kalmasına sebebiyet vermişlerdir ve dâvayı bu hale getirmişlerdir. Ben ümid ederim ki, bu müfettişler, adaleti tahkikle, meseleleri ortaya çıkarmakla mükellef olan bu müfettişler hakkında takibat yapılsın ve bu gibi meselelere vaziyededен müfettişlere de bir misal olsun. İnşallah Sayın Bakanımız ve diğer Bakanlar, ilgililer bu mevzu üzerinde titizlikle hareket ettiklerini icraatları ile bize göstermiş olurlar.

Muhterem arkadaşlar, bu meseleye uzun uzun dokunacak değilim, mesele meydandadır. Yalnız benim muhalif olduğum bir noktayı kısaca arz edip huzurunuzu terk edeceğim. 18 nci sahifenin «Kooperatif mesulteri ve müteahhidin durumu» dedikten sonra ikinci paragrafında ortaya doğru «bu hâdiselerin cereyan ve kararlarının alınışında iddia edildiği gibi bazı şahısların para alarak müessir oldukları veya

vazifelerini ihmal veya suiistimal ettikleri.» orada bitiyor cümle. Bir virgül var. «Maddi delil veya görgü şahidi tesbit edilmemiş olmasına rağmen» işte ben buraya muterizim. «Dinlenen şahitlerin beyanları ve belediye meclis müzakeratındaki karar değişiklikleri ile, komisyonumuza da bu yolda bir kanaat vermiştir» Niye vermiştir? Delil olmamasına rağmen para oynadığı kanaatini vermiştir. Kanaatle mesele halledilmez arkadaşlar. Bir komisyon bir meseleyi tahkik ve tetkik ederken delillerini meydana çıkaracak. Deliller nedir onu gösterecektir. Delil var mı yok mu? Sayın Başkanımız bu noktada bir zuhul eseri olarak raporu böyle tahlil buyurmuştur. Bence delil vardır. Nedir bu delil?

Belediye Meclisinin bir toplantısında bir A. P. li belediye meclisi üyesi bir A. P. diğer belediye meclisi üyesine bir zarf verir. Bu zarf, isim söylemeyeceğim, bu zarf bir davetiye gibi bir zarftır. Hepimize böyle davetiyeler verilir; alır cebimize koyarız. Bu davetiyeyi alan arkadaş da davetiyeyi alır, cebine koyar. Fakat veren arkadaş ikaz eder. Aman der, o davetiyenin içinde çek var, dikkat et, der. Zarf mevzuubahsolacağı zaman ve bu arkadaşlar içinde iken nedir bu şeyler? Açar bakar, hakikaten miktarı zabıtlarda yazılıdır, hatırımda değil şimdi, bir çek vardır. Bir arkadaşın diğer bir arkadaşla lüzum olmadan ve bu mesele mevzuubahsolurken bir çek vermesi, o alan arkadaşın hiddetini mucibolur ve çeki kendisine iade eder. Bu ifade bizim dosyalarımızda, zabıtlarda vardır, mevcuttur. Bunu teyideden bir delil daha vardır. Kazez isminde bir ermeni vatandaş bu meseleye girmiştir. Ve mütaahhit olarak bulunmaktadır. Bu 86 yı 200 küsura çıkarmıştır ve vâzı kanunun istediği gayeyi fevt etmiştir. Her kese, meskensiz olan vatandaşlara mesken verilmesi mevzuubahisken lüks daireler verilmiş. Ve yüzbinlerce iki yüz, üç yüz bine kadar çıkan daireler yapmaya teşebbüs etmiştir. Bunun bu teşebbüsü büyük meblâğları ihtiva ettiği için tabii ufak paralar vermekten de çekinmemiştir. Kendine göre ufak, tabii bizlere göre çok büyük para. Nedir bu? Muhalefet partisinin, yine ifadesi mazbut, bir hanımefendinin, belediye Meclisi üyesi bir hanımefendinin, beyanına göre kendisine telefon edilmiştir. Eğer bu Güzel Konut-

lar Kooperatifi meselesinin müzakeresi cereyan ederken müddet uzatma fikrine yanaşırsanız, müspet oy verirseniz size şu kadar bin lira vereceğiz aman hanımefendi nazarı dikkate almanızı rica ederiz, diye telefon edilmiştir. Bunu da, o arkadaşımız gelip bize ifade vermiştir, zabıtlarda da mevcuttur. Böyle kanaati takviye edici deliller olduktan sonra muhterem Aydın Senatörü Osman Saim Sarıgöllü arkadaşımızın komisyonumuzun Başkanı olarak maddi delil veya görgü şahidi tesbit edilmemiş olmasına rağmen diye raporu müphem bırakmasını ben yersiz görüyorum. Bu itibarla buna muhalif kaldım. Raporun diğer yerlerine motamo; bazı cümle düşüklükleri, matbaa hataları, kelime hataları var, onlar hariç iştirak ediyorum.

BAŞKAN — Tashih görmüştür efendim, bizim elimizdekilerde vardır. Birkaç hata vardı tashih gördü, okunuşunda da tashihli okundu zaten.

EKREM ÖZDEN (Devamla) — Okunuşu da biraz tuhaf okundu, meselâ 12 nci sayfanın en altındaki satırda «mehil ihdası ileri sürülmekte», mehil ihdas edilmez mehil ita olunur. Benim kanaatimce bilmiyorum, belki yanlış düşünüyorum. Sonra burası mühim değil, mütalâa beyan edilmiş, sonra 14 ncü sayfada bir noksan var, beraber icabeder. Beraber mütalâası icabeder, yazılması lâzımdır. Bunlar ehemmiyetli değildir. Ben fikre tam mânasiyle mütabıkım, tahkikatı dürüst bir şekilde huzuruza getirmiş bulunuyoruz. Muttali olacaksınız, ilgililer bizim bu rapordan çıkarttığımız neticeleri ele alarak bunlar hakkında tazminat dâvası açılıp açılmamasını, müfettişler hakkında takibat yapılp yapılmamasını, hukukî dâvalar yönünden böyle ataklar yapılp yapılmaması hususundaki neticelere elbette varacaklardır ve kamu oyuna da neye vardıklarını ve ne yaptıklarını bildirmeleri lâzımdır. Çünkü bizim raporumuz bir neticeyi hukukiye tevlihetmez. Meseleyi açıklamaktan ibaret kalır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Osman Alihocagil.

OSMAN ALİHOCAGİL (Erzurum) — Muhterem senatörler, bu mevzuda esasında söylenecek fazla söz de kalmadı. Hepimiz raporu dinledik. Daha önceden de bazı malûmatlar edinmiştik. Bu 6188 sayılı Kanun, üzüntü ile ifade etmek istiyorum ki, bir yağmacılık kanunu olarak

tatbik edilmiştir. Yani haddizatında işçiye, fakire, meskeni olmayanlara mesken temin etmek için belki çıkarılmış bir kanundur ve doğrudur, böyledir de. Fakat maalesef kötü insanların elinde, menfaat perest insanların elinde bu kanun yağma kanunu olarak tatbik edilmiştir ve halen de bunun bakıyeleri vardır. Biz muhalefet muvafakat, iktidar muhalefet ayrımı yaptıkça bu nazik meselelerde yine de bir hal çaresi bulacağımızı zannetmiyorum. 6188 sayılı Kanunun Erzurum'da da tatbikatı oldu. Ben şahsan onun oradaki tatbikatından da müştekiyim. Fakat benim olmam neyi ifade eder Bir tek kimsenin veyahut on parlamento üyesinin yahut bir bakanın veyahut 10 tane bilmem falan filân partilinin müşteki olması neyi ifade ediyor. Ne yapabiliyoruz? Yine ifade edeyim ki, hiçbir şey de yapamıyoruz ve yapamayacağız da. Ben konuşmalarımı dağınk yapıyorum. Belediyenin zararı? Belediyenin zararı zaten milyonluk arsaları falana filâna vermekle zaten vâkı olmuş. Yoksa 12 nci maddesine göre mesken yapılamadığı için istirdadı lâzımgelir de istirdadedilemediği için belediye zarara uğramıştır; bu gülünçtür. Esasında, tekrar ediyorum 20 milyon, ki, bugün belki daha fazla eder. Bu kadar kıymette bir arsanın gûya fakire fukaraya verilmiş ki, bunlar mesken yapsınlar, içine girsin otursunlar. Türkiye'de bu mümkün müdür? Tabii âfetler oluyor, Devlet bütün gücü ile koşuyor, binbir müşkülât içinde bilmem kendi evini yapana yardım 7 500 lira krediler şunlar, bunlar falan vatan-daşları zor koyuyor içine. Peki biz hangi fukarayı, hangi işçiye zengin edeceğiz ki, bu arsayı veriyoruz? O böyle olmaz. Devlet belediyenin arsası, yahut Hazinesin arsası, onu Devlet yapar, yahut başka resmî teşekküller yapar, ondan sonra işçiye fukaraya dağıtır, onu borçlandırır. Yoksa sana bu arsayı veriyorum, git evini yap derse o zaman yağmacıların eline geçer ve geçmiştir. Bu Cumhuriyet Halk Partisinin zamanında da böyle olmuştur, Demokrat Parti zamanında da böyle olmuştur, Adalet Partisi zamanında da bilmiyorum Gecekondu Kanunu çıktı, belki buna cevaz vermiyor. Fakat biz burada sen ben kavgası ile vakit geçirdiğimiz müddetçe hiçbir şey yapamayacağımıza kaaniim. Şimdi kooperatifler kuruluyor, yazıyor burada fakire fukaraya bilmem gecekondu meselesini halletmek için falan. Arkadaşlar, kooperatifleri tetkik ediniz.

Yani fakir fukara, işçi, şu bu mu kooperatif kuruyor da arsa alıyor? Hayır. Tamamen yalandan ibaret. Zenginler daha ziyade bunu kullanıyorlar. Hattâ bu fakire, fukaraya verilse bile bunlar yapamadıkları için sonra adamlar daha yüksek fiyatla devrediyorlar.

Binenaleyh hiçbir surette 6188 sayılı Kanun hedefine uygun olarak tatbik edilmemiştir.

Şimdi efendim ,burada çok şeyler dinledik, çok sözler var, bunların hepsi utandırıcı, yani Türkiye Büyük Millet Meclisi, Hükümet hangi zamandaki olursa olsun, arkadaşlar utandırıcıdır. Ve şurada bunları dinledik, yine de bir şey yapamayacağız, çıkacağız koridorlarda, yolda konuşacağız, birbirimizi itham edeceğiz fakat, bir neticeye varamıyacağız. Şimdi belki de Sayın İmar ve İskân Bakanımız da belki söz alacaklardır fakat, hiç temenni etmem ki, şu meselelerin lehinde kelâm etsin. Ben otururken ne yapabiliriz diye düşündüm. Yani kendi kendime ne yapabiliriz diyorum. Daha bu bir tanesi arkadaşlar, meselelerimizin bir tanesi. Kendi kendime şu meseleyi halledelim diye bir kanun mu çıkaralım diye düşünüyorum.

Çek meselesi doğrudur. Bana Osman Salih-oğlu arkadaşım da anlattı, çeklerin teklif edildiğini, ceplere konmak istendiğini, arkadaşım da anlattı bana. Ben kendisine hakikaten diğer üyelere de hepsine bu raporu hazırladıkları için teşekkür ederim. Biz nerede kötü hâdise bulursak bulalım, partimize şöyle derler, Bakanımıza böyle derler meselesini düşünmeden mesele üzerine eğilmek mecburiyetindeyiz. Bizim buraya ismi karışan arkadaşlarımızı partimiz ihracetmiş. Gayet güzel yapmış. Bunu, ben Adalet Partisinin senatörü olarak bu kürsüden niçin bunu memnunlukla konuşmıyayım. Yani halk duyarsa, millet duyarsa bundan memnun kalmaz mı. Varsa bu işe ismi karışanlar, çeki alanlar, çeki cebine koyanlar, utandırıcı, rezalet, namussuzluk. Ondan sonra da kalkmışız yok fakire fukaraya mesken yapacağız, içine koyacağız. Millet bize güler, güler.

Onun için daha fazla bu mevzuda konuşacak bir şey yoktur. Şimdi Senato araştırma raporunu dinledik. Peki ne yapılacak? Ekrem Özden Beyefendi söyledi. Bunları tevdi edelim, kimse... Bunlar hakkında tahkikat yapacak. Tevdi

edelim. Ama o zaman gidecek, müruru zaman vardır, aflar vardır, şunlar vardır, bunlar vardır.

Sayın senatörler, şimdi eğer politik bir konu olursa heyecanla dinleniyor ve Senato biraz daha kalabalık oluyor. Kanaatimce şu mesele Hükümetimizin de Sayın İmar ve İskân Bakanımızın da, kim ilgili ise çok ehemmiyetle üzerinde duracağı ve neticelendireceği bir meseledir.

Müfettişler... Üzüldüğüm bir nokta da, müfettişler bir tahkikat yapmışlar efendim bir şey görmemişler, bir kanunsuzluk bir suiistimal görmemişler...

KOMİSYON SÖZCÜSÜ OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) — Öyle bir şey yok.

ALİ OSMAN HOCAGİL (Devamla) — İnşallah değildir. Onun için bu rakamın nizamnameye uygun değildir demiyeceğim, mutlâka adli mercilere verilmesi ve o zaviyeden de bir tahkikat yapılmasını düşünüyorum. Mümkünse Riyaset her halde o yolda muamele yapacaktır ve bunu üzüntülerimle saygılarımla ifade ediyorum. (Alkışlar)...

BAŞKAN — Sayın Öztürkçine.

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, raporun 18 nci sayfasında hâdiseye el koyan bakanlık müfettişlerinin durumları aynen okuyorum, cümleyi. «Bakanlığın emri ile 1965 senesinde hadiseye el koydukları halde sürüncemede bırakılarak...» burada tarihin yanlış olduğu kanaati bendenizde hâsıl oldu. «burada 26 . 10 . 1960 tarihinde çıkarılan af kanunlarından istifade sağlamış olmaları bakımından» deniyor. Halbuki hadiseye 1965 senesinde bakanlık el koyduğuna göre ve çıkarılan af kanunu 3 . 8 . 1966 tarihinde ve 780 sayılı af Kanunudur. Bu sebeple bunun bu şekilde tashihi gerekmektedir, kanaatim odur. Birincisi bu. İkincisi muhterem arkadaşlarım, rapor fekalâde güzel hazırlanmıştır. Bendenize göre bu biraz da satıhta yüzmüştür. Güzel olmakla beraber satıhta yüzmüştür. Asıl bu yolsuzluğa sebep teşkil eden kişiler üzerinde durulmamıştır. Meselâ zamanın Belediye Reisi rahmetli Haşim İşcan Belediye Meclisinin birinci kararından sonra - ki birinci kararı tamamen kanunun ruhuna uygundur. Bunu infaz etmesi icabederken. Belediye Reisi ilgilileri çağmış ve bizzat orada dilekçe verdirmek sure-

tiyle dilekçeyi almış ve bunu meclise havale etmiştir.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Öyle değil.

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (Devamla) — Evet öyledir. İkinci dilekçe bizzat riyasete gelmiştir.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Çağırarak yok, vermiş...

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (Devamla) — Riyaset bu dilekçeyi...

BAŞKAN — Sayın Özden, müdahale etmeyiniz efendim, siz görüşürken kimse sesini çıkarmadı.

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (Devamla) — Kanuna aykırı olduğu için evvelâ Riyaset bu dilekçeyi kabul etmiyecekti. Belediye Reisi 19 . 10 . 1965 tarihinde kooperatifin vermiş olduğu dilekçeyi kabul etmiyecek idi. Onu kabul etmesiyle bu hadise patlak vermiştir. Bence birinci sorumlu C. H. P. nin Belediye Reisi olan Sayın İşcan'dır. Tahkikatın o yönden de derinleştirerek sorumlular hakkında...

BAŞKAN — Sayın Öztürkçine bir dakika efendim, müsaade buyurun...

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Partizanlık yapmayın.

BAŞKAN — Sayın Öztürkçine rapor üzerinde konuşun lütfen. Bu rapor muhtelif partilerin üyelerinden mütesekkil bir heyet tarafından hazırlanmıştır. Binaenaleyh burada su parti, bu partiden ziyade hadise vardır. Hadise üzerinde konuşun lütfen.

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (Devamla) — Hadise üzerinde duruyorum. Evet zamanın belediye reisi bu gibi rüşvet verici ve rüşvete yol açıcı hadiseleri Meclise sevk etmemesi lâzımdı. Teşekkür ederim. (C. H. P. sıralarından ayıp ayıp sesleri)

BAŞKAN — Sayın Çağatay,

NAZİF ÇAĞATAY (İzmir) — Sayın arkadaşlar, güzel bir müzakereyi bir anda baska bir istikamete sevk etmek isteyen bir arkadaş konuştuktan sonra huzuruza geldim. Kendimi bu bakımdan bedbaht hissetmekteyim ve bu yüzden de heyecanlanmaktayım.

Burada bir komisyon raporu var bu komisyon raporunda muhtelif partili arkadaşların, ki bu komisyonu teşkil eden arkadaşlar, her partiden arkadaşlar tarafından teşkil edilmiş-

tir. Bunların verdikleri bir rapor müzakere edilmektedir. Ve konuşan hatipler objektif olarak mesele üzerine eğilmişler ve hakikaten bir yağma meselesi...

BAŞKAN — Sayın Çağatay, efendim ben kendisine ihtar ettim. Lütfen rapor üzerinde görüşün.

NAZİF ÇAĞATAY (Devamla) — Yani bu mevzuu bu istikamete getirilmemesini temenni ederdim. Bu husustaki hissiyatımı belirtmek istedim, bu noktadaki mâruzatım budur.

Şimdi efendim asıl üzerinde durmak istediğim nokta şudur : Heyecanımı mâzur görün. Şahsen benim teşriî hayata katılmadan evvel muhterem Senatoya verilmiş olan bu rapor, o sırada konunun Danıştayda ele alınmış olması gibi bir mülâhaza ile komisyon tarafından geri istenmiş ve hakikaten Senatoca bu talep vârit görülerek rapor komisyona iade edilmiş. Bu defa Araştırma Komisyonu sözcüsünün imzası ile ve Yüksek Başkanlığa hitaben rapor tekrar iade edilmiş ve Danıştay'ın, bu konu ile Danıştay'ın kararının bu konu ile ilgili olmadığı ve aşağı yukarı burada da biraz evvel izah ettiler, bu mucip sebeplerle raporun tekrar müzakeresinin icabedeceğini ifade ettiler ve bu şekilde de müzakeresine geçildi.

Şimdi efendim bu Komisyon Sözcüsünün Başkanlığa hitaben yazmış olduğu yazının, sunuş yazısının 2 nci maddesinde Danıştay kararına taallük eden kısımda deniyor ki, «Ancak, Danıştay Kararının ikinci pragrafında, 6188 sayılı Kanun yürürlükten kalktığından bahis ile, bunun yerine konulan 30 . 7 . 1966 tarihli ve 775 sayılı Kanunun 27 nci maddesinden bahis ile 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin tatbik edilemeyeceği görüşü şeklindeki karar ise 775 sayılı Kanunun gecici 4 nci maddesindeki sarahate uymadığı cihetle» Danıştay Kararı malûmumuz değil, ancak komisyon sözcüsünün şu yazısından anlaşılıyor ki, Danıştay 6188 sayılı Kanun, 775 sayılı Kanun ile ortadan kalkmıştır. Ve bunun 12 nci maddesi de kabili tatbik değildir. Tatbik edilemez, tatbiki-ne imkân yoktur mütalâasında, kararında Danıştay. Komisyon sözcüsü de, komisyon mudur. komisyon olduğu anlaşılıyor, fakat yalnız sözcüsünün imzası ile geldiğine göre komisyon sözcüsü de bu görüşte isabet yoktur, diyor.

Çünkü, diyor, 775 sayılı Kanunun 4 nci maddesinde bu görüşe aykırı sarahat vardır.

Şimdi biraz evvel konuşan bir kıymetli arkadaşımızın heyecanla ifade ettiği veçhile biz ne yapabiliriz, bu meselede? Bir yağma karşısında yüreğimiz sızladığı halde elimizden ne gelir? Bunu ben de düşündüm ve o zaman Devlet Şûrasına, meselâ Af Kanunları filân çıkması olsaydı suçluları yakalayıp da Devlet Şûrasına lüzumu muhakeme kararıyla göndermiş olsalardı, Devlet Şûrası da eğer bu kanaatte ise bunlar hakkında meni muhakeme kararı vermiş olacaktı. Bir tazminat dâvasında da eğer Devlet Şûrası kanaati işinde umumi mahkemelerde o noktai nazarı taşırılsa tazminat dâvası da yürüyemeyecektir, demektir. Binaenaleyh, bu noktada bir vuzuha kavuşmanız lâzımdır. Biz burada Danıştayın kararını münakaşa edebilecek miyiz? Çünkü raportör arkadaşımız, sözcü arkadaşımız Danıştay kararını âdetâ münakaşa etmiş ve kanaate iştirak etmediğini ifade etmiştir, burada. Raporun bu noktası müphemdir. Benden sonra konuşacağı cihetle, daha evvel söz aldım. Bu hususta bizi tenvir etmesini sayın raportör arkadaşımızdan rica ediyorum. Bu noktada bizi tenvevir ederse belki rapor hakkında bir istikamet tayinine bize imkân vermiş olur.

Saygularımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Salih Türkmen.

SALİH TÜRKMEN (Ağrı) — Muhterem Başkan, Sayın Senatörler, önümüze gelen rapor bir araştırmanın sonucudur. Yani Senatoca bir komisyon kurulmuş ve mesele tahkik edilmiş ve bir raporla huzurumuza getiriliyor ve diyor ki, bu meselede ben bir suiistimal görüyorum. Ve suçlu olanları da kısmen söylüyor.

Şimdi bu durum ortada mevcut iken yani, vazifeli komisyon suç işlendiğini, yahut suçun, cezai olur, hukuki olur, işlendiğini söylüyor. Bu malûm iken bundan başka bir arkadaş çıkıyor, efendim, esasen bir başkan vardı, belediye başkanı bu da mesul idi, ne yaptı? bir takdir kabul etti. Bu ne rapora söylenecek bir sözdür, ne de yetkisidir.

BAŞKAN — Sayın Türkmen bir dakika müsaade edin. Ben müzakerecinin uzamaması için arkadaşımıza ihtar ettim, artık buna cevap ver-

mek suretiyle müzakereyi bir kat daha uzatmanın her halde yeri yoktur. Rica edeyim, ben müsaade etmedim, görüyorsunuz ki, Riyaset Divanı olarak. Sonra bu yalnız bir parti devrinde de cereyan etmiş hâdise değil. Birçok zaman gelmiş geçmiştir üzerinden. Onun için arkadaşın sözü kendisine aittir, cevap vermenize lüzum yoktur. Sizden istirham edeyim.

SALİH TÜRKMEN (Devamla) — Peki ofendim. Hakikaten bu meselede, parti meselesi mevzu bahis değildir. Yüksek Riyasetin ihtarını da şükranla karşılarım. Ama birçok çirkin hâdiseler oldu mu, daima ortaya atılan bu arkadaşın. Ölmüş bir kimsenin arkasından lüzum olmadan, yersiz olarak söylenmesi çirkin bir harekettir, kendisine iade etmek için söyledim.

Burada kesiyorum.

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (İstanbul) — İade edecek bir şey yok, ben doğruyu konuştum.

BAŞKAN — Sayın Öztürkçine işinize gelmiyorsa iadeyi kabul etmezsiniz.

Sayın hatip siz devam edin lütfen.

SALİH TÜRKMEN (Devamla) — Şimdi raporun fiilî, müspet neticesi üzerinde duruluyor. Hakikaten bazı arkadaşlar endişelerini izhar ettiler. Bir şey yapamıyacak mıyız, diye. Hukuk devletinde ve kısmen de bu kanun tatbikatında murakabe vazifesini yapan tesriî meclisin âciz içerisinde olduğunu zannetmiyorum. Mademki bir haksız fiil vardır, mademki belediye zarara sokulmuştur ve bunu salâhiyetli bir komisyon tesbit etmiştir. Bu hareketleri tecziye imkânları vardır. Filhakika cezai bakımdan, aflar vardır, bunlar artık cezai bakımdan takibedilemez. Ama, zarara bugün hiç olmazsa, bu raporun okunmasıyla efkârı umumiyede, Hükümette, belediyede zarara, faile ve fiile muttali oluyor, bugünden itibaren pekâlâ tazminat dâvası açabilir mesulleri hakkında. Ama, mesul 3 kişi hakkında olur veya neticede mahkeme de olmaz başkası olur, fakat her halde tahkik veya takibetmek netice almak imkânı vardır. Bir arkadaşın dediği gibi Devlet Şûrasının kararı muvacehesinde dâva açılırsa reddedilir endişesinde değilim. Devlet Şûrası idari tasarrufları murakabe etmek bakımından yetkilidir. Ama haksız fiil bakımından uğranılan zararın tazmini umumi kaza mercilerine aittir. Bunun için dâva

açılması mümkündür. Hakikaten bu rapor büyük bir vazife yapmıştır. Mesul kim olursa olsun bunun cezasını görmesi, yalnız memleket bakımından değil, partileri yükseltmek bakımından da iyidir. Her parti içindeki kötülere kanat gerilmediğinin bu bir misali olur. Yani partiler kendilerine mensubolan kimselerin haksız fiili işlemesine kendi partisi kanat germez. Haksız daima cezasını görür. Bunun misalini veriyor. Bu itibarla derhal bu raporu tasvibederek tatbikata geçilmesini rica ediyorum.

Teşekkürlerimi arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Melen, buyurun.

FERİD MELEN (Van) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, raporu itiraf edeyim ki çok büyük bir üzüntü ile takibettim. Arkadaşlarımın hepsi de böyle bir hâdisenin karşısında aynı üzüntüyü duymuş olacaktırlar. Hâdise bazı arkadaşlarımızın tasvir ettiği gibi cidden utandırıcıdır. Yalnız bu olayın iyi bir başka cephesi daha vardır. Bu vesile ile gözümüze batan bir cephesi, İstanbul gibi yüzlerce Bakanlık müfettişlerinin karargâh kurduğu ve aylarca karargâh kurduğu bir ilde böyle bir yolsuzluğun yıllarca kapalı kalması hakikaten insanı düşündürmektedir. Raporun gelişine göre, daha çok bu yolsuzluğun sorumlusu olarak belediye meclisi üyeleri gösterilmektedir; karar vermeye yetkili organ olması itibarıyla. Ama bana göre başka sorumlular da aramak lâzımdır. Bizim İçişleri Bakanlığımız ve bazı bakanlıklar belediyeleri filvaki belediyeler muhtar müesseselerdir ama, bağımsız müesseseler değildir. Devlet organlarının murakabesi altında çalışırlar ve bakanlık müfettişlerinin, bilhassa İçişleri Bakanlığı müfettişlerinin bunları teftiş etmesi bütün muameleleri gözden geçirmesi lâzımdır. Sanmıyorum ki, İstanbul Belediyesi 15 yıl müddetle teftiş edilmemiş olsun. Elbette ki teftiş edilmiştir. Ve bu müfettişler ya bu muameleleri, ya bu yolsuzlukları görmemişlerdir veyahut görmüş bakanlıklarına intikal ettirmişlerdir. Her iki halde de, görüyorsunuz ki, sadece bu işi, bu suçu, bu kararı verenler veyahut vazife suiistimali yapanlar veyahut da, vazifelerini ihmal edenler değildir. Bunların yanı başında murakabe vazifesini yapmamış olan vazifelilerimiz ve organlarımız da mevcuttur. Bu vesile ile

hakikaten gayet acı bir şekilde gözümüze çarpmaktadır, bu nokta. Komisyonu tebrik etmek isterim. Hakikaten ciddi bir çalışma yapmış ve olaya objektif olarak el koymuştur; bir parti meselesi de yapmadan. Çünkü bu işin içinde benim de gördüğüm sadece bir parti mensubu insanlar değil, çeşitli sorumlular karışmıştır. Şüphesiz daha derin şekilde yapılacak bir tahkikat bunu meydana çıkaracaktır.

Yalnız arkadaşların da haklı olarak ortaya koydukları gibi şimdi bu araştırmadan bir netice çıkmalıdır. Ne yapacağız? Bir af kanunu bütün bu meseleleri silmiş, süpürmüş ise, hakikaten oturup ağlamak lâzımdır, bu kadar büyük bir hâdise karşısında. Af kanunları yaparken de bunları düşünmemiz lâzımdı. Maalesef bu türlü suiistimalleri de birkaç sosyal hâdiseye katarak ara yerde kaynayıp gitmesine âdeta göz yumuyoruz. Şahsan hepimiz sorumluyuz, af kanununun müdafaa etmiş insanlar olarak. Şimdi bu arsaları geri almak mümkün müdür? Bu husus evvelâ Komisyon raporunda açıkça belirtilmiştir. Belki Komisyon kendisini vazifeli saymamıştır, ama, bu müzakereler sonunda bu meydana çıkmalıdır. Yani biz bu araştırma sonunda ne netice alabileceğiz, Hükümetten neler isteyeceğiz, neler yapılacak onu bilmiyoruz ki, hiç olmazsa hâdiseyi, olayı bu yolsuzluğun bundan sonraki, safhasını takibedebilelim ve bir şey kurtarmak mümkün müdür? Bu arsaları geri almak mümkün müdür? Ara yerde haksız iktisapta bulunanlar var, rapora göre, menafat temin edenler veyahut mütaahhitler arada satmışlar, kâr temin etmişler, yirmi bin liraya alınan arsanın yirmi milyon liraya çıkmış bedeli. Bunları biz haksız iktisapta bulunanlardan geri alabilecek miyiz? İstirdadedebilecek miyiz? Raporda tazminden bahsediliyor. Sorumlulardan tazmin edilmesi. Ben de müfettişlik yaptım, bu işlerde bulundum. Bu nazari bir şeydir. Milyonlarca, bir Devleti veyahut beş, on milyon zarara sokan bir memurdan, efendim tazmin edilsin, denir, araştırırsınız, adamın belki beş yüz, lirasını bulamazsınız. Yirmi milyon zarara karşılık beş lirası bir karşılık vardır. Binaenaleyh tazmin ile, bunu karşılıyahm şeklinde, bir şey şüphesiz aslında tazmin lâzım-

dır, tazmin yoluna gitmek lâzımdır. Ama bunun karşılıyamıyacağını şimdiden bilmek lâzımdır. Cezai takibe imkân var mıdır? Hakikaten bunu ciddi olarak araştırmak lâzımdır. Bu hususlar bilhassa gözümüze çarpan ve tereddüt uyandıran, hususlar, hakkında Komisyon Başkanı ve Hükümet aydınlatıcı bilgi verirse bize, çok memnun ve minnettar olacağız. Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Kınaytürk.

ÖMER FARUK KINAYTÜRK (Burdur) — Muhterem Başkan, değerli senatörler; bendeniz kıymetli vakitlerinizi israf etmemek kasdiyle şu konuşmamı yaparak huzurlarınızdan ayrılacağım.

Rapor aydınlanmıştır. Raporu kaleme alan değerli arkadaşlarımıza, Tahkikat Komisyonuna da, hangi partiden olursa olsun, birleşmelerinden ve Senatonun ağırlığına yakışır bir şekilde huzurlarınıza getirmelerinden dolayı da teşekkür etmek vazifemizdir.

Ayrıca, bu konuyu huzurlarımıza getiren ve yine parti farkı gözetmeden, A. P. kanadından olan dört partili arkadaşımıza da teşekkür borçluyuz. İktidar - muhalefet diye bir şey düşünmemek esasen Senatonun Anayasada kuruluş âmir hükmünün gayet açık bir ifadesini ve imtihanını burada vermiş oluyoruz. Türk Milleti Yüksek Senatonun konuşmalarını her zaman dinlemektedir, hepimiz duymaktayız. Bu bakımdan da yine Senatonun hepimiz birer üyesi olarak bu ağırlığını, haysiyetini ve şerefini korumak ve bu vazifeyi vicdan huzuru rahatlığıyla yapmış olmanın da sevinçli ve bahçiyarlığı içindeyiz.

Değerli arkadaşlarım, işi uzatmamak gerekir. Kanaatim odur ki, burada hepimiz birleşmişiz. Rapor da aydınlanmıştır. Cezai müeyyideler olmayabilir ama, tazminat safhası, hepimizin anladığı gibi açıktır. Bunları gerek Hükümet, gerekse yetkililer sorsun ki, bizden sonra konuşacak olan, Komisyon Başkanı ve Hükümet üyesi değerli vekil arkadaşımız, tedbirlerini almış olacaktırlar ve sorumlular hakkında da eminim ki gerekli tahkikatın yapılmış olması lâzımdır veya olacaktır, olmuştur kanaatindeyim. Belki de bunları Vekil Bey, Sayın Bakanımız huzurlarınızda detaylarıyla açıklayacaklardır. Bu bakımdan istirhamım odur ki; bu konuyu, artık üzerinde birleştiği-

miz ve hiçbir şekilde ayrılmamıza da imkân olmayan konuyu, uzatmadan, arkadaşlarımızdan da isitirham ediyorum, Sayın Bakan arkadaşımız detaylarıyla bunu izah edeceklerdir ve zaten Sayın Osman Alihocagil arkadaşımın ifade ettiği 6188 sayılı Kanunun açıklıklarını da yine Gecekondu Kanunu önlemiştir ve Gecekondu Kanunu yine iftiharla belirtiyim ki, Adalet Partisi Hükümetinin getirdiği bir kanun olarak, bugün hakikaten meskensiz, muhtaç kimselere yardım eden bir kanundur ve 6188 sayılı Kanunun da Gecekondu Kanununun gelmesiyle kalkmış olması da bu gibi olayları kapatmış bulunması bakımından da yine vazifesini yapmanın huzuru içerisinde olduğumuzu da belirtmek isterim.

Sözlerimi fazla uzatmadan huzurlarınızdan ayrılırken bu gibi olaylara hiçbir zaman, hiçbir partinin, hangi iktidara olursa olsun, mensubu bulunduğumuz A. P. iktidarının da buna ciddiyetle sarıldığına emin olmanızı ve bunun hakkında gerekli şeylerin yapıldığını Sayın Bakandan duyacağımızı ifade eder hepimizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Komisyon ve Hükümet söz istemiştir. Buyurun Sayın İmar ve İskân Bakanı Haldun Menteşeoğlu.

İMAR VE İSKÂN BAKANI HALDUN MENTEŞEOĞLU (Muğla) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; hâdise bütün yönleri ile ve objektif olarak ortaya konmuş bulunmaktadır. Ben bunlara değinmiyeceğim. Yalnız Hükümet olarak, bu hâdise karşısında ne yapmamız gerekiyordu, lâzımgeleni yaptık mı, yapmadık mı? Bunu Yüce Heyetinize arz edeceğim ve bazı konuşmacı arkadaşlarımızın da değindiği noktalara cevaplarımı sunacağım.

Bizim anlayışımıza göre Hükümete düşen vazife 4 istikamette kendisini gösteriyor. Evvelâ bir cezai takibat yapılmalıdır. Bu cezai takibat, Ceza Hukuku bakımından tahkikat yapılmıştır. İçişleri Bakanlığının müfettişleriyle, bakanlığının müfettişleri hâdiseye el koymuşlardır. İttıla tarihinden itibaren suçluları ortaya çıkarmışlardır. Bu suçlular İstanbul Belediye Reisi, rahmetli Hâşim İşcan, Reis Muavini Saffet Gürdal ve diğer o zamanki Mesken ve Plânlama İşleri Müdürü Nurettin Mengütürk, Suat Güven, Emlâk ve İstimlâk

Müdür Muavini Orhan Dala'dır. Bunların fiillerinin Türk Ceza Kanununun 230 ve 240 nci maddelerine temas ettiğini delillerle tesbit etmişler, fezlekeye bağlamışlardır. Ama, birisinin işlediği suçun beş yıllık müruruzamana tabi olduğu, ikisinin işlediği suçun 1960 tarihinde çıkan 113 ve 134 sayılı Af kanunlarına tabi olarak affa istihkak kesbettiği ve diğer ikisinin de 1966 yılında çıkan Af Kanununa tabi olduğu tesbit edilmiş ve idari kazaya sunulan fezleke bu şekilde muamele görmüş bulunmaktadır. Şu halde icra, yani Hükümet, Ceza Hukuku bakımından üzerine mevdu vazifeyi ifa etmiştir.

İkinci istikamette, Hükümetimizin yapması lâzımgeldiğine inandığımız çalışma, hukukî bir çalışmadır. Yani bu kooperatifin hukukî hüviyeti nedir, bu arsaların hukukî hüviyeti nedir, üstünde yapılmış olan inşaatın âkibeti nedir; bunları araştırmaktır. Bunlar da araştırılmış, 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesi kooperatifle yapılan tahsis sözleşmesinin sekizinci maddesine göre belediye bu arsaları almak; çünkü yapılan tescil muamelesi şartlıdır, iptal ettirerek bu tahsis etmiş olduğu arsayı, kendi mamelekine ithal ettirmek imkânına malik olduğu da tesbit edilmiş ve fezlekeyi müteakip İstanbul Belediyesi Başkanlığına, derhal bu yola tevessül edilmesi talimatı verilmiştir. Fakat tevessül beyan edeyim ki, gayet objektif konuşuyorum, belediye icra organı harekete geçmemiştir. Bunun üzerine tekrar kendilerine talimat verilmiştir ve bu talimatımıza, bu direktifimize rağmen, vazifesini yapmayanlar hakkında da ayrıca kanuni soruşturmaya tevessül edilmiştir ve bu devam etmektedir. Nihayet İstanbul Belediyesi icra organı riyaset makamı 1968 yılının Temmuz ayının sonunda bu işin kararına varmış, hukuk işlerinin tekli-fini belediye riyaset makamı onaylamış ve kıymet takdiri muamelesine girilmiş, kıymet takdirinin sonunda çıkan meblâğın temini yoluna gidilmiştir.

Belediye Reisi arkadaşımın son aldığı bilgiye göre, bunun karşılığı olan meblâğı da temin etmek üzere bulunduğunu ve temin eder etmez, bu yerin tahsisinin iptal edilerek belediye mamelekine intikal edeceğini beyan etmiştir. Şu halde birçok arkadaşlarımızın aca-

ba ne yapacağız, işte bir rapor hazırlandı ama bir netice alamıyacağız, diye yakınmalarına mahal olmadığı anlaşılmış bulunmaktadır. Muktezası Hükümetimizce tâyin edilmiş, direktif verilmiş, gereği yapılmaktadır.

Diğer taraftan, acaba kooperatifin bugünkü hukukî durumu nedir meselesi üzerinde de Hükümet olarak durduk ve bunu, vazifemiz olduğuna inanarak, yaptık. Ticaret Bakanlığının müfettişleriyle, Bakanlığının müfettişlerinin müştereken yaptığı araştırma ve tahkikat sonunda, kooperatifin hukukî bir hüviyetinin kalmadığı, münfesih olması lâzımgeldiği kanaatine vardık ve fesh edilmesi için Ticaret Bakanlığımız İstanbul Ticaret Mahkemesinde dâva ikâme etmiş bulunmaktadır. Ayrıca, kooperatifin veya kooperatif idarecilerinin tapuda birtakım ferdi muamelelere tevessül etmesi, bazı şahıslara dairelerin intikâline tevessül etmesi ihtimaline mebni Tapu Kadastro Teşkilâtına da emir verilmiştir ve böyle bir muameleyi kabul etmemelerini, kendilerine yazılı olarak tembih edilmiş, talimat verilmiştir ve o andan itibaren de hiçbir şey yapılmamıştır. Bunun dışında, Hükümet vazifesini büyük bir mesuliyet şuuru içinde ifa etmeye devam etmistir. Aynı zamanda bu kooperatifin faaliyetlerinin maliye hukukumuzda uygun cereyan edip etmediğinin de tetkiki lüzumuna kaani olmuş ve maliye müfettişlerinin bu işi bu yönlerinden tahkikini istemistir, bu da halen yürütülmektedir. Binaenaleyh 3 ncü istikâmette beliren Hükümet görevi de kemali ile yapılmış bulunmaktadır.

Dördüncüsü, bizim anlayışımıza göre, beladenin ve âmmenin menfaatinin mahfuz tutulup tutulmaması, yani, bir zarar varsa orada o zararın telâfi edilmesi imkânlarına Hükümet olarak tevessül edilmiş midir, edilmemiş midir? Bu da biraz evvel ifade ettiğim gibi edilmistir ve arsanın iadesi sağlanmak üzere. Bu mâruzatım göstermektedir ki, belediye üzerinde Hükümetin haiz olduğu vesayet hakkı, murakabe yetkisi en tesirli ve şümüllü bir şekilde yürütülmüş ve bunun neticesinde Yüce Heyetinize sunduğum ve memnun olacağınızı tahmin ettiğim sonuçlar elde edilmiştir.

Burada bir noktayı da aydınlatmak isterim, kooperatifin dosya ve muamelâta tetkik

edilirken, başka bir suçun delili telâkki edilebilecek birtakım vesikalar da toplanmış ve Cumhuriyet Savcılığına 1609 sayılı Kanunun hükümleri gereğince muamele yapması için tevdi edilmiş bulunmaktadır. Şu halde görülmüyor ki bu mâruzatım ile Hükümetçe yapılması lâzımgelen şey yapılmış ve takibedilmesi lâzımgelen konu da takibedilmektedir. Mâruzatımın bu kısmına nihayet verirken değerli arkadaşlarımızın konuşmalarında değindikleri birkaç noktayı aydınlatmak isterim. Bir sayın arkadaşım, müfettişlerin tahkikatlarını geç bitirmişlerdir. Binaenaleyh, bunlar hakkında kanuni takibat yapılmalıdır, tarzında konuşular.

Değerli arkadaşlarım, («Raporun metninde var» sesi)

Arz edeceğim efendim ona cevap veriyorum, raporda ciddî olarak ele alınmamıştır deniyor, raporda kanuni takibat yapılsın demiyor. Bir arkadaşım da kanuni takibat yapılsın diyor. Müfettişlerimiz tahkikatlarını belki bazılarımızın anlayışına göre uzun sürdürmüş olabilir ama, meseleyi ciddiyetle ele aldıklarını biraz evvel ortaya koyduğum, mâruzatta bulunduğum sonuçları temin etmiş bulunmaktadır. Eğer müfettişlerimiz hâdisenin bütün yönleriyle, bütünlükleri ile teferruatına kadar, derinliğine kadar inmemiş olsalardı, biraz evvel burada ne yapacağız bu raporun sonunda hiçbir şey neticeye bağlanmayacak milyonlarca lira zarar vardır, bu zararlar nasıl telâfi edilecektir diyen, arkadaşlarımız çare bulmakta güçlük çekeceklerdi. Müfettişlerin bir hususi maksatla tahkikatı uzatmış olmaları iddia edilemez, edilse dahi, bunların delilleri ortaya konamaz ve konamamıştır. Varsa delili söyleyin beyefendi.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Bir tahkikat iki sene sürer mi?

İMAR VE İSKÂN BAKANI HALDUN MENTEŞEOĞLU (Devamla) — Öyle hâdiseler vardır ki, Beyefendi, üç senede sürebilir, öyle mahkemeler de vardır ki, 35 sene de sürebilir, sürdüğü zaman bir hâkim niteliğini haizdir, Memurun Muhakemat Kanununa göre...

BAŞKAN — Sayın Bakan, cevap vermeyin, devam edin efendim.

İMAR VE İSKÂN BAKANI HALDUN MENTEŞEOĞLU (Devamla) — Bir sorgu hâkim mi yetkisine sahiptir müfettişler...

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Ne yapayım cevap vermek istiyorum, duramıyorum...

İMAR VE İSKÂN BAKANI HALDUN MENTEŞOĞLU (Devamla) — Ben kanunî gerçekleri dile getiriyorum, takdir sizindir. Arkadaşlarımız acaba Yüce Heyetinize teşriî organlarımızın bir gün Af Kanunu çıkaracağı hakkında bu teşriî organlarla bir anlaşma yaptı, bir teahhüt aldı da bunlar aftan istifade etsin diye mi bekletti. Böyle düşünülebilir mi? Kaldı ki farz ediniz ki, daha kısa bir zamanda bitirdi, ama, teşriî organlar bu af kanunlarını çıkardığı an, o dosya hangi idari kazada ise orada elbette ki, af kanunu hükmü cereyan ederdi. Binaenaleyh, bendeniz müfettiş arkadaşlarımızın hâdiseyi gayet objektif, bütün yönleriyle ortaya koyduğunu ve bugün müktezasını tâyin ettiğimiz ve hepimize inşirah verecek bir sonucu meydana getirmede bir faktör rolü oynadıklarına samimiyetle kaaniim.

Bir arkadaşımız 6188 sayılı Kanununun tatbikatından yakındılar. Fena tatbikat müşahede edildiği bir vâkıdır. İktidarımızla ilişkisi olan bir vakıa olmadığı için ben başka iktidarlara aidolan bu tatbikata temas edecek değilim. Getirdiğiniz 775 sayılı Kanunla 6188 sayılı Kanun tatbikatı durmuştur. Sadece bununla başlamış işler, bu kanun hükmü ile neticelenecektir. Binaenaleyh değerli arkadaşımın ifade ettiği gibi artık arsaların şu veya bu şirkete dağıtılması değil 775 sayılı Kanuna göre önleme bölgeleri dediğimiz yeni iskân sahaları ihdâs ederek yoksul ve dar gelirli vatandaşlarımıza dağıtılmaktadır.

Bu sene 15 bin yoksul ve dar gelirli vatandaşlarımıza bu tarzda arsa dağıtılacaktır ve bunun 11 bini halen dağıtılmış bulunmaktayız. Binaenaleyh, arkadaşımın şekva ettiği konular da artık tatbikat sahasından uzaklaşmış bulunmaktadır.

Netice alamıyacak mıyız, buna bir çare bulalım, tarzındaki beyanında cevabını arz etmiş bulunmaktayım.

Ortada zarar vardır, bunu nasıl telâfi edeceğiz sorusuna da mâruzatımla cevap vermiş bulunmaktayım.

Yine değerli bir arkadaşımın arsaları almak mümkün müdür? Sorusuna cevap vermiş bulunmaktayım. Bazı kimselerin haksız iktisapları veya suiistimalleri vardı da takibedilmedi sua-

line Cumhuriyet Savcılığına tevdi ettiğimiz dosyayı göstermek suretiyle cevaplandırmış bulunmaktayım.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım, bu kısa mâruzatımla Hükümetinizin, belediyeler üzerindeki vesayet hakkını ve mürakabe yetkisini tam ve kâmil surette kullanıldığını, belde âmme menfaatlerinin mahfuz tutulduğunu, hukuk kaidelerinin hâkim kılındığını ve hukuk devletine yakışır bir icraat yaptığını saygularıyla arz ederim. (A. P. sıralarından, alkışlar)

BAŞKAN — Komisyon Sözcüsü Sayın Osman Salihoğlu.

ARAŞTIRMA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; konuşan bütün arkadaşlarımızla aynı duyguları taşıdığımı peşinen arz etmek isterim.

Ciddin Yüksek Senatonun çok ciddi bir mevzu üzerinde verdiği bu kararın neticesi, Türkiye umumi efkârında inşallah bundan sonra bu gibi hâdiselerde cesareti olanların, cesaretini olsun kırmasını temenni etmeliyim.

Sayın Ekrem Özden arkadaşımız komisyonda üye idiler, kendileri komisyondaki tesanüdü burada dile getirdiler. Hakikaten arkadaşlarım, bütün komisyon üyesi arkadaşlarımız bu işte her türlü şaibeyi bertaraf edecek tedbirler için ciddi bir netice getirmiş durumdadır. O kadar hassas ve o kadar ciddi tahkikat yaptık ki hiçbir parti farkı gözetmeksizin Türk Milletinin tüyü bitmemiş yetimlerin haklarını gece dahi uyumadan vicdan huzuru içinde tahkikatımıza devam ettik. Bu arada raporumuz, sorumluları, delilleri ortaya koymak, edindiğimiz delillerdeki kanaatlerimizin inikasıdır. Aslında bizim görevimiz Anayasanın 88 nci maddesi gereğince, bir Senato araştırmasının, Anayasadaki tarifi bir konu hakkında bilgi edinmek mahiyetinde idi, ama, biz bu meselede belki bir soruşturma mertebesinde işi daha derinliğine de getirmiş bulunuyoruz. Dinlediğimiz 42 - 43 zatın içinde Cumhuriyet Halk Partisi Meclis üyeleri, Adalet Partisi Meclis üyeleri hepsi bulunuyordu. Ben size şurada şükranla söylemek isterim ki, kendim o zaman Ekrem Bey de bilir, ayrıca da not tutuyordum. Kemal Çilingiroğlu 3 . 7 . 1967 de dosyamdadır, okuyorum, Kemal Çilingiroğlu C. H. P. sinin Meclis âzası, bize, komisyon

huzurunda ifadesini alırken; maalesef, kendi arkadaşlarımdan da burada daire alanlar vardır, beyefendiler bu işe ciddi eğilin dedi. Hâdise şu parti, bu parti meselesi değil arkadaşlar, ahlâksız nerede bulunursa bulunsun ahlâksızdır. Onun için bunu böyle polimiğe sokmak hiçbir zaman şu Senatonun ulviyetine, kutsiyetine yakışmaz.

Şimdi bir arkadaşım Danıştay kararının tavzihe muhtacolduğunu söylediler, ben buna fazla girmek istemedim, size şunu söylüyeyim, maalesef, maalesef diyeceğim, çünkü kanun dediğiniz artık bu kadar anlaşılacak şekilde de değildir. Açık ve sarîh şeylerin tefsire de ihtiyacı yoktur. Danıştayın kararının son prag-rasını okuyorum.

SALİH TÜRKMEN (Ağrı) — Mahkeme kararını bırakalım, münakaşa etmiyelim.

ARASTIRMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ OSMAN SALİHOĞLU (Devamla) — Efendim, sordular bize beyefendi. Şimdi Danıştayın verdiği kararı arkadaşımıza da şey yapayım. 6188 sayılı Kanun mülga olduğundan, 775 sayılı Kanununun 27 nci maddesi gereğinde mahzur yoktur. Şeklinde. Halbuki 775 sayılı Kanununun geçici 4 ncü maddesinde 6188 sayılı Kanunla başhyan şeyler, onunla biter der. Onun için yeniden komisyonu toplamaya, bilmem ne yapmaya lüzum dahi görmedik biz bu işin, ciddiyetle üzerine eğildik, ciddiyetle bitireceğiz dedik. Ve belki biraz da usul hatası yaparak huzuru-nuza getirmiş bulunuyoruz.

Müfettişlerin görevleri mevzuunda Sayın Bakan etraflıca izahat verdiler.

Sayın Öztürkçine, belediye reisinin sorumluluğundan bahsetti. Allah rahmet eylesin Hâşim İşcan Beyi, Valiyi çağırarak, komisyonda ifadelerini aldık. Bütün zabıtlar da mevcuttur. Belediye Reisi sorumlu değildir diye bir şeyimiz yoktur. Belediye Reisi elbette ki sorumludur. Bunu biz arkadaşlarla tezekkür ederek aynı kanaate vardık, varmamak mümkün değildir. Esasen belediye Meclisinin verdiği kararı tatbik etmemek yetkisi dahi vardır. Nitekim biz orada bulunduğumuz esnada elektrik idaresinin bir kararını belediye meclisinden çıktığı halde belediye reisi Danıştayda iptal ettirdiğini söyledi. Binaenaleyh, bu müteselsilen hepsinin bu sorumlulukta hissesi vardır. Bundan ötesi adli mercilere aittir. Biz bu işte hakikaten emek sarf ettik, size lâıyk olmak ve Türk Milletine iyi bir hizmet görmek duygusu içerisinde yapıldı. Allaha şükrolsun şu anda biz bu işten kurtulmuş oluyoruz, gerisi artık kazai mercilere aittir.

Hürmetlerimle efendim.

BAŞKAN — Raporda tesbit edilen hususların Hükümet tarafından tahkik ve takibe alındığı görülmüş, zuhur edecek olan zararın önlenmekte olduğu kanaatine varılmış ve Cumhuriyet Senatosu araştırmasının faydasına inanılmıştır.

Müzakereler bitmiştir, gündemde görüşülecek başka iş kalmadığından 8 . 10 . 1968 Salı günü saat 15,00 te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 18,40

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

63 NCÜ BİRLEŞİM

3 . 10 . 1968 Perşembe

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL
KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK
İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞ-
TIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI
VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — İstanbul Belediyesince 6188 sayılı Ka-
nun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Ya-
pı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet
bakımından istirdatı gerekirken bahsi geçen ka-
nunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre
temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin
büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hak-
kında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komis-
yonu raporu (10/12)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER